

WAARMEE KAN IK U VAN (AMBULANTE) DIENST ZIJN?

Met welk diensten- en ondersteuningsaanbod sluit de Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met een lichamelijke/motorische beperking binnen Passend Onderwijs aan bij de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs?

Praktijkgericht Onderzoek in het kader van
De opleiding Master Special Educational Needs.
Fontys OSO

Wilma Latour
Studentnummer: 2195459
Studiebegeleider: Adriaan Ansems
Juli 2013

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	Pag. 4
SAMENVATTING	5
INLEIDING	6
HOOFDSTUK 1: Aanleiding en probleemstelling	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Probleemstelling	7
HOOFDSTUK 2: Theoretische onderbouwing	10
2.1 Ambulante begeleiding	10
2.1.1 Historische schets ambulante begeleiding	10
2.1.2 De leraar centraal	11
2.2 Passend Onderwijs	12
2.3 Ambulante begeleiding binnen Passend Onderwijs	14
HOOFDSTUK 3: Onderzoeksmethodologie	17
3.1 Doel in/van het onderzoek	17
3.2 Onderzoeksparadigma	17
3.3 Onderzoeksstrategie	18
3.4 Onderzoeksopzet	18
3.5 Respondenten/deelnemers	19
3.6 Ethische aspecten	19
3.7 Onderzoeksmethodes en analyse van data	20
3.8 Waarborgen kwaliteit	24
HOOFDSTUK 4: Data-analyse en resultaten	25
4.1 Data-analyse en resultaten deelvraag 1	25
4.2 Data-analyse en resultaten deelvraag 2	25
4.3 Data-analyse en resultaten deelvraag 3	27
4.4 Ontwerpen prototype diensten- en ondersteuningsaanbod	29
4.5 Data-analyse en resultaten deelvraag 4	30

HOOFDSTUK 5: Conclusies en aanbevelingen	32
5.1 Conclusies deelvraag 1	32
5.2 Conclusies deelvraag 2	33
5.3 Conclusies deelvraag 3	35
5.4 Conclusies deelvraag 4	36
5.5 Antwoord onderzoeksvraag	38
5.6 Presentatie ontwerp	39
5.7 Aanbevelingen	40
HOOFDSTUK 6: Evaluatie en reflectie	42
6.1 Beschrijvende reflectie	42
6.2 Technische reflectie	42
6.3 Biografische reflectie	45
6.4 Kritische reflectie	46
6.5 Metareflectie	46
LITERATUUR / BRONNEN	47
 BIJLAGEN:	
BIJLAGE 1: Inventarisatie AB-diensten	49
BIJLAGE 2: Inventarisatie PAB-aanvragen	55
BIJLAGE 3: Voorbeeld transcriptie interview	59
BIJLAGE 4: Samenvattingen interviews	64
BIJLAGE 5: Verantwoording prototype	67
BIJLAGE 6: Prototype/vragenlijst	70
BIJLAGE 7: Totaaloverzicht data prototype/vragenlijst	74
BIJLAGE 8: Eindontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod	83

VOORWOORD

Als ambulant begeleider van leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen werk ik dagelijks samen met leraren in het regulier voortgezet onderwijs. Dankzij hun inbreng kwam dit onderzoek tot stand. Mijn hartelijke dank daarvoor!

Tijdens het hele onderzoeksproces heb ik intensief samengewerkt met mijn collega/medeonderzoeker Lisan Cremers-Brekelmans. We hebben voor dezelfde onderzoeksvraag en -opzet gekozen; zij in het primair onderwijs, ik in het voortgezet onderwijs. Naast een ontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod voor beide sectoren heeft ons onderzoek geresulteerd in gezamenlijke aanbevelingen naar de directie. Ik bedank Lisan voor haar inspiratie, stimulans, ondersteuning en vriendschap!

Mijn collega's van de Dienst Ambulante Begeleiding, mijn studiebegeleider en critical friends van de opleiding Master SEN dank ik voor hun feedback en support.

Tot slot bedank ik mijn man en dochter. Zij waren mijn grote steun en toeverlaat. Zij toonden begrip voor de vele uren die ik aan het onderzoek heb besteed en zorgden er voor dat ik me op tijd ontspande.

Wilma Latour

Juli 2013

SAMENVATTING

Dit praktijkgericht onderzoek is verricht in het kader van mijn studie Master SEN. Mijn Dienst ambulante begeleiding voor leerlingen met lichamelijke handicaps (Dienst AB/LG) bezint zich op de vraag hoe ambulant begeleiders met hun specifieke expertise een rol kunnen blijven spelen binnen Passend Onderwijs, als de Wet Passend Onderwijs op 1 augustus 2014 ingaat.

Het zijn de leraren voor de klas die Passend Onderwijs tot een succes moeten maken. Met een diensten- en ondersteuningsaanbod van de Dienst AB/LG gebaseerd op de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier onderwijs zal de rol van de Dienst AB/LG van toegevoegde waarde zijn. Daarom luidt de titel van dit onderzoek:

‘Waarmee kan ik u van (ambulante) dienst zijn?’

Mijn collega/medeonderzoeker Lisan Cremers-Brekelmans en ik hebben gekozen voor een ontwerponderzoek binnen regulier primair (Lisan) en regulier voortgezet onderwijs (Wilma). Het uiteindelijke resultaat van het onderzoek is een ontwerp van een diensten- en ondersteuningsaanbod van de Dienst AB/LG dat ‘Passend-Onderwijs-proof’ is. Dit ontwerp is gebaseerd op de theorie en data uit documentenonderzoeken, interviews en vragenlijst. In het ontwerp zijn verschillende begeleidingsniveaus aangegeven: leerling/ouders, leraar/klas, team/school en samenwerkingsverband. Het is duidelijk geworden dat leraren behoefte hebben aan specialistische ambulante begeleiding binnen deze niveaus.

Mijn collega/medeonderzoeker en ik hebben het eindontwerp gepresenteerd binnen de Dienst AB/LG. Als onze aanbevelingen uitgevoerd worden kunnen ambulant begeleiders binnen Passend Onderwijs leraren in het regulier primair én voortgezet onderwijs van dienst zijn met voor beide sectoren een aanbod op maat. Leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen krijgen dan díe begeleiding en ondersteuning op de reguliere school waardoor Passend Onderwijs voor hen ook werkelijk passend is.

INLEIDING

Sinds augustus 2002 ben ik als ambulant begeleider (AB'er) werkzaam bij de Externe Dienst (ED) van de Stichting Speciaal Onderwijs (SSO). Ik ben verbonden aan de afdeling Dienst Ambulante Begeleiding van de Mytyschool, een school voor kinderen met een lichamelijke handicap (Dienst AB/LG). Daarvoor heb ik 25 jaar in het basisonderwijs gewerkt als leerkracht, intern begeleider en adjunct-directeur. Mijn bijzondere interesse in zorgleerlingen heeft er toe geleid dat ik de overstap naar het Speciaal Onderwijs heb gemaakt. In de beginjaren werkte ik als ambulant begeleider voornamelijk in het basisonderwijs. Nu ondersteun ik leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen en hun leraren in het regulier voortgezet onderwijs.

In mijn werk vind ik ontzettend veel voldoening. Het is een uitdaging om leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen in dialoog met alle betrokkenen (leerling, ouders, school en externe deskundigen) een passende plek in het regulier onderwijs te bieden. Ik zie dat als opstap naar duurzame maatschappelijke participatie, want wie op een 'gewone' school met beperkingen kan functioneren, kan dat ook in de 'gewone' wereld.

Mijn ambulante begeleiding is er op gericht aan te sluiten bij de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerling, hem/haar te versterken, te helpen met het ontwikkelen van potenties en het ontdekken van eigen kracht. Ik ga uit van de aspecten van adaptief onderwijs: 'relatie, competentie en autonomie' (Deci & Chandler, 1986) en heb aandacht voor de ontwikkeling van het zelfbeeld, zelfvertrouwen en zelfsturing. Mijn motto daarbij is 'Gewoon waar het kan en speciaal waar het moet'.

De afgelopen jaren zie ik een verschuiving in mijn werkzaamheden van directe individuele leerlingbegeleiding naar ondersteuning van de betrokken onderwijsgegenden: de leraar/mentor, begeleider, zorgcoördinator en het team. Ik deel mijn expertise met hen, zodat zij goed af kunnen stemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen. Handelingsgericht werken is daarbij voor mij een doeltreffende werkwijze: planmatig en cyclisch. Eén van de zeven uitgangspunten 'de leraar doet er toe' (Pameijer, Beukering & Lange, 2009) staat in mijn begeleidingen steeds meer centraal. In mijn ogen terecht, want het zijn de leraren voor de klas die een passende plek in het regulier onderwijs voor mijn leerlingen moeten realiseren. Omdat scholen, leraren en leerlingen verschillen is mijn werk als ambulante begeleider altijd 'maatwerk' (Hoogendoorn, 2001).

HOOFDSTUK 1 AANLEIDING EN PROBLEEMSTELLING

1.1 Aanleiding

Als de Wet Passend Onderwijs op 1 augustus 2014 ingaat en de Leerlinggebonden Financiering vervalt, is de AB'er geen vanzelfsprekende speler meer in het werkveld van speciale onderwijszorg. Omdat ik als AB'er beschik over de specifieke expertise op het gebied van lichamelijk/motorische problematieken en kan bijdragen aan het uitvoeren van de zorgplicht, op basis van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (2003) kan en wil ik een rol van toegevoegde waarde blijven spelen binnen Passend Onderwijs. Ik zie voor mezelf een taak weggelegd in het professionaliseren van leraren in het regulier voortgezet onderwijs, zodat zij beter af kunnen stemmen op de onderwijsbehoefte van de leerling. Dit vraagt mijn inziens om een herbezinning op taken en rollen van AB'ers én om een diensten- en ondersteuningsaanbod op basis van hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren.

1.2 Probleemstelling

Anticiperend op Passend Onderwijs zie ik bij mijn organisatie diverse ontwikkelingen. Er worden individuele- en teamscholingstrajecten aangeboden aan AB'ers, onder andere in klantgericht denken/werken en co-teaching. Er draaien clusteroverstijgende pilots om ervaring op te doen met 'generalistische' ambulante begeleiding. Er worden specialistische diensten, workshops, trainingen, cursussen, en producten ontwikkeld.

Wat me opvalt bij de diensten en producten die op dit moment binnen onze Dienst AB/LG ontwikkeld worden, is dat niet duidelijk is of deze gebaseerd zijn op en aansluiten bij de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier onderwijs. Dus: zijn onze diensten en producten wel levensvatbaar binnen Passend Onderwijs? Richten wij ons daarbij voldoende op de groep die Passend Onderwijs waar moet maken op de werkvloer: de leraren? Wat wordt er door hen van onze diensten en producten verwacht?

Mij lijkt juist dát een praktijkgericht onderzoek waard. Het zijn in mijn ogen de onderwijsgegenden zijn die Passend Onderwijs tot een succes moeten maken en bij ons aan moeten kunnen kloppen/bellen.

Vandaar de titel en de illustratie van mijn onderzoek:

Waarmee kan ik u van (ambulante) dienst zijn?

Mijn onderzoeksvraag luidt:

Met welk diensten- en ondersteuningsaanbod sluit de Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met een lichamelijke/motorische beperking binnen Passend Onderwijs aan bij de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs¹?

Om deze ruime vraag te kunnen beantwoorden ga ik eerst bekijken wat ik kan leren van andere diensten AB/LG en formuleer ik de eerste deelvraag:

1. Welk diensten- en ondersteuningsaanbod is er bij de Dienst AB/LG en bij de diensten ambulante begeleiding van de vier Mytylscholen in Zuidoost-Nederland aanwezig?

Om een beeld te krijgen op het soort ondersteuningsvragen dat nu reeds gesteld wordt door leraren in het regulier onderwijs is het zinvol om te kijken naar de aanvragen voor Preventieve Ambulante Begeleiding (PAB) van het laatste jaar. Hiervoor formuleer ik deelvraag twee als volgt:

2. Welke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs zijn bekend vanuit de aanvragen voor Preventieve Ambulante Begeleiding?

Klopt het beeld dat ik krijg vanuit deelvraag twee met de realiteit? Hiervoor zal ik in dialoog moeten met leraren uit het regulier onderwijs en wordt deelvraag 3 geformuleerd:

3. Welke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften hebben leraren in het regulier voortgezet onderwijs?

¹ Met regulier voortgezet onderwijs wordt bedoeld: de scholen waar ik als ambulant begeleider kom en onderzoek heb gedaan.

Zodra ik een realistisch beeld heb van de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren uit het regulier onderwijs kan ik een prototype diensten- en ondersteuningsaanbod opstellen en voorleggen aan diezelfde leraren met de volgende vraag:

4. Hoe wordt het prototype diensten- en ondersteuningsaanbod door leraren in het regulier voortgezet onderwijs gewaardeerd?

Aan het einde van mijn onderzoek presenteer ik een eindontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod dat voor de volgende belanghebbenden van toegevoegde waarde is:

- Voor de Dienst AB/LG: dat het regulier onderwijs veelvuldig gebruik gaat maken van het diensten- en ondersteuningsaanbod dat afgestemd is op de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren/teams in het regulier onderwijs.
- Voor leraren in het regulier onderwijs die door gebruikmaking van het diensten- en ondersteuningsaanbod van de Dienst AB/LG een adequaat antwoord kunnen geven op de specifieke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van de leerling met een lichamelijke/motorische beperking.
- Voor directies, besturen en samenwerkingsverbanden die inzicht krijgen in het diensten- ondersteuningsaanbod dat gebaseerd is op hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren betreffende leerlingen met een lichamelijke/motorische beperking.

Uiteindelijk wens ik dat leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen die begeleiding en ondersteuning krijgen op een reguliere school waardoor Passend Onderwijs voor hen ook werkelijk passend is.

In dit hoofdstuk wordt de theoretische onderbouwing van het praktijkgericht onderzoek (PGO) beschreven waarbij de kernbegrippen ambulante begeleiding en Passend Onderwijs centraal staan. Vanuit de actuele literatuur en onderzoeken worden de inhoud, achtergronden en perspectieven van en voor ambulante begeleiding binnen Passend Onderwijs weergegeven.

2.1 AMBULANTE BEGELEIDING

Ambulante begeleiding is een vorm van dienstverlening vanuit het Speciaal Onderwijs (SO) aan het regulier onderwijs. AB'ers zijn experts die leerlingen met beperkingen in het regulier onderwijs ondersteunen en hun leraren of het schoolteam begeleiden/coachen in het omgaan met de beperking van de leerling. Zoals in hoofdstuk 1 aangegeven richt de Dienst AB/LG zich op leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen. Het uiteindelijke doel van AB is vanuit deskundigheid een bijdrage leveren aan de integratie en emancipatie van de leerling waarbij de begeleiding direct gericht is op het optimaliseren van het onderwijsleerproces en de onderwijsleeromgeving van de leerling. Het uitgangspunt hierbij is 'wat regulier kan, moet je regulier doen' (Van der Krabben, 2001). Schuman (2010) vertaalt dit als het brengen van de zorg naar leerlingen, in plaats van leerlingen naar de zorg. Het leidende principe bij AB is dat kennis het kind volgt. Met het beschikbaar stellen van expertise vanuit het SO aan het regulier onderwijs is naar mijn mening een nieuw principe ontstaan: 'kennis volgt de leraar'.

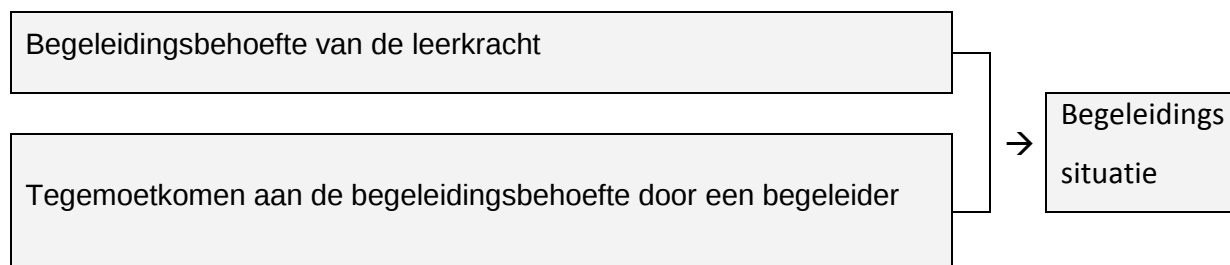
2.1.1 Historische schets ambulante begeleiding

Met de invoering van AB in 1985 is een begin gemaakt om expertise vanuit het SO beschikbaar te stellen voor de reguliere school (Greven & Timmerhuis, 2008). Volgens Boerman (2008) heeft AB een onstuimige ontwikkeling doorgemaakt. Omdat er de eerste jaren geen of onvoldoende verbinding met de leraar en zijn/haar handelen gemaakt werd en de leerling te veel in een uitzonderingspositie geplaatst werd, is de focus van AB verlegd van directe individuele leerlingbegeleiding naar ondersteuning van de leraar in de klas en zijn omgang met de speciale leerling. Dit sluit aan bij mijn visie op ambulante begeleiding: het zijn met name de leraren die de integratie van een leerling met lichamelijke/motorische beperkingen binnen het regulier onderwijs tot een succes maken.

2.1.2 De leraar centraal

Goed onderwijs en goede extra ondersteuning van een leerling in de klas valt of staat dus met de leraar. Dat geldt zeker voor Passend Onderwijs waarbij ook geïnvesteerd wordt de verdere ontwikkeling van leraren.

De centrale rol van de leraar van de leraar wordt benadrukt in handelingsgericht werken (HGW). Het derde uitgangspunt van HGW is: 'De leraar doet ertoe' en 'Verander je de leraar, dan verander je het kind'. De leraar wordt bij HGW gezien als de spil in Passend Onderwijs (Pameijer & Beukering, 2008). De handelingsverlegenheid van leraren en scholen zal naar verwachting blijven en een versterking van de zorgstructuur in het regulier onderwijs is noodzakelijk (Fuite, Rood & Haaijer, 2011). De hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van de leraar worden door de leraar zelf geformuleerd: wat heb ik nodig om dit kind, in deze klas, op deze school die aanpak en ondersteuning te bieden die het nodig heeft. Hier vindt afstemming plaats tussen het handelen van de leraar en de onderwijsbehoefte van de leerling. Als de leraar als autonome professional zichzelf niet in staat acht werkproblemen op te lossen en dus niet komt tot afstemming, ontstaat een nieuwe situatie, door Meijer (2010) een 'begeleidingssituatie' genoemd (figuur 2.1).

Figuur 2.1: naar Meijer, W. (2010).

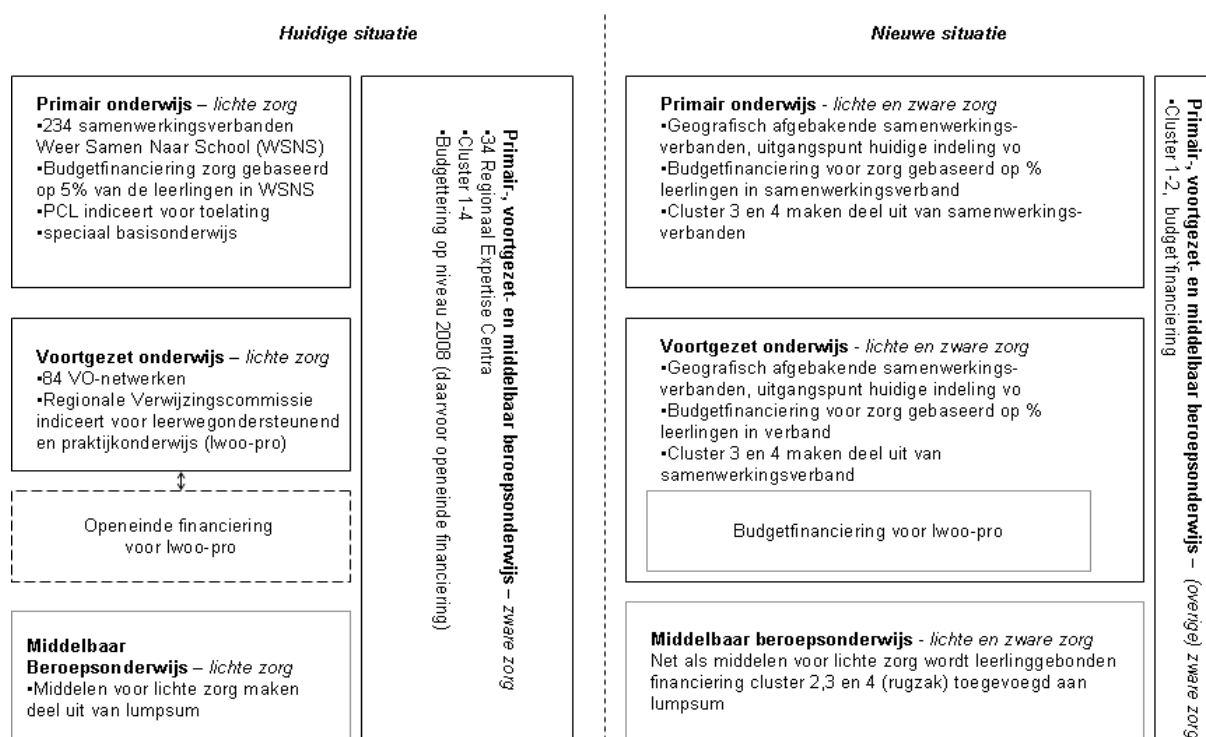
Uit onderzoek (Vijfeijken, Teurlings & Liebrechts, 2010) voor de LBAB (Landelijke Beroepsgroep Ambulant Begeleiders kwam als één van de focuspunten voor AB'ers naar voren: coaching, training en ontwikkeling van leraren. Naar mijn mening is het een taak van de AB'er om de leraar te ondersteunen in zijn handelen om te komen tot afstemming met zijn leerling(en). Niet door hem een kant-en-klare oplossing te bieden, maar door hem zelf, volgens de oplossingsgerichte strategie, over de oplossing te laten nadenken. Binnen de oplossingsgerichte coaching noemt men dat het "solution building model" waarbij de leraar bouwt aan de oplossing (Cauffman, 2009). Hierbij wordt voortgebouwd op en aangesloten bij wat al wel werkt. Bolhuis (2012) spreekt in dit kader over 'leren door nadenken (reflectie)' over informatie van buitenaf en gericht op het eigen innerlijk, waaronder waarden, opvattingen, handelingen en gewoonten.

Ik ben het eens met Oosting, Kapitein, Ommeren en Schuman (2010) die de ambulant begeleider zien als aanzet voor Passend Onderwijs. De AB'er kijkt hierbij naar de mogelijkheden en kwaliteiten van de leerlingen, achterhaalt de hulpvragen van betrokkenen, biedt informatie, materiaal en ondersteuning waartoe het regulier onderwijs op dat moment niet in staat is en gaat uit van positieve aspecten en mogelijkheden.

Omdat de leraar er toe doet wil ik hier aan toevoegen dat de AB'er ook afstemt op de mogelijkheden, kwaliteiten, specifieke kennis en vaardigheden van de leraar op die school, in die klas, met die leerling(en). Ook dit is: 'kennis volgt de leraar'.

2.2 PASSEND ONDERWIJS

Met de invoering van de Wet Passend Onderwijs op 1 augustus 2014 krijgen scholen een zorgplicht waardoor zij er voor verantwoordelijk zijn om alle kinderen een passende onderwijsplek te bieden. Om dat te realiseren vormen reguliere en speciale scholen samen regionale samenwerkingsverbanden, waarin ook andere instanties betrokken worden, zoals bijvoorbeeld Jeugdzorg (figuur 2.2).

Figuur 2.2: Uit: Schuman (2010), Bron: Ministerie van OC&W.

Achter het doel van Passend Onderwijs schuilt een bezuinigingsgedachte, immers regulier onderwijs is goedkoper dan SO. Maar Passend Onderwijs heeft ook een ideologisch doel, het beoogt immers het insluiten van *'iedere leerling op basis van erkend, aanvaard en gewaardeerd worden om zichzelf'* (Booth & Ainscow, 2002). Een doel dat ik als AB'er volledig onderschrijf en waar ik me reeds elf jaar gepassioneerd voor inzet.

Het beleid van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OC&W) ten aanzien van Passend Onderwijs is gebaseerd op internationale verdragen, zoals het Salamanca Statement (Unesco, 1994). Dit verdrag stelt onder meer dat *'allen met speciale onderwijsbehoeften toegang hebben tot reguliere scholen'* en roept regeringen op *'wettelijk en beleidsmatig het principe van inclusief onderwijs aan te nemen, waarbij alle leerlingen in reguliere scholen worden geplaatst tenzij er dringende redenen zijn dat niet te doen'*. Passend Onderwijs is geen inclusief onderwijs, want het SO blijft een optie voor leerlingen die binnen het regulier onderwijs niet adequaat kunnen worden opgevangen.

Vooruitlopend op Passend Onderwijs in Nederland hebben Batstra en Pijl (2011) onderzoek gedaan naar zorgplicht in het buitenland. Zij komen tot de volgende conclusies:

- Zorgplicht is een opdracht aan schoolbesturen die financieel verantwoordelijk zijn voor onderwijs aan alle leerlingen en waar de middelen voor onderwijs aan leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte gebruikt kunnen worden om een supportteam voor de scholen op te zetten.
- Indicatiestelling en labeling worden vervangen door de dialoog tussen leraren en een supportteam over de noodzaak en mogelijkheden voor hulp aan leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte.
- Leraren kunnen (vraaggestuurd) bijgeschoold of getraind worden en ondersteuning van leraren vindt plaats in de school, dus op hun werkplek. Ook Groeneweg (2010) geeft aan dat hij internationaal een ontwikkeling ziet in de richting van de 'embedded' ambulant begeleider, bijvoorbeeld als 'co-teacher' die naast de leerkrachten meedraait in de dagelijks gang van zaken met en rond de zorgleerling(en).

Bovenstaande conclusies (support, dialoog- en vraaggestuurd werken, training, ondersteuning en co-teaching) komen overeen met de onderzoeksresultaten (zoals in 2.1.2 genoemd) van Vijfeijken, Teurlings en Liebrechts (2010) waarbij coaching, training en ontwikkeling van leerkrachten één van de focuspunten voor AB'ers wordt.

Scholings- en ondersteuningstrajecten voor leraren moeten volgens Hoffmans, Kuijs en Spaans (2007) vooral gericht zijn op het onderwijsproces in de groepen/klassen, omdat dit proces volgens hen de zwakste plek in de leerlingenzorg is. Daarom is het investeren in het

proces op klassenniveau en in de attitude, het handelen en gedrag van leraren de sleutel tot Passend Onderwijs: de leraar doet er toe!

2.3 AMBULANTE BEGELEIDING BINNEN PASSEND ONDERWIJS

Met Passend Onderwijs gaat de stichting waar ik werkzaam ben aansluiten bij twee regionale samenwerkingsverbanden voor het voortgezet onderwijs.

De bestuursmanager van de stichting geeft in de Nieuwsbrief van oktober 2012 aan: “[...] Hierbij moeten we het werk zo organiseren dat we flexibel in kunnen spelen op vragen vanuit onze omgeving, in het bijzonder van het regulier onderwijs [...]”.

Met het PGO wordt bijgedragen aan het flexibel afstemmen en inspelen op hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van het regulier onderwijs, de wensen van de huidige en toekomstige klanten: de toekomstige ‘markt’.

Ook Rood en Haaijer (2010) stellen dat het voor ambulante begeleidingsdiensten binnen Passend Onderwijs een uitdaging moet zijn om in te spelen op een marktvraag die, zoals zij zeggen, ‘*divers, diffuus en gedifferentieerd*’ is en dat in deze uitdaging de focus gelegd kan worden op (figuur 2.3):

- Het WAT-niveau: ‘product leadership’. Uitblinken en onderscheiden zijn hierbij de sleutelwoorden. Als dienstverlener wil je uitblinken en je onderscheiden op diensten- en productenniveau. De Vries en van Rossum (2012) noemen dit een zoektocht naar ‘jouw blauwe banaan’, waarbij jij bepaalt waarin jij je onderscheidt van andere dienstenaanbieders.
- Het HOE-niveau: ‘operational excellence’. Sleutelwoorden zijn toegankelijkheid en flexibiliteit. Als AB-dienst bepaal je waar je goed in wilt zijn op het procesniveau. Hierbij onderneem je acties om je begeleidingsproces te optimaliseren. Het vraaggestuurd en op maat aanbieden van diensten is hier van belang.
- En het WIE-niveau: ‘customer intimacy’. Relatie en partnerschap zijn de sleutelwoorden. De AB-dienst organiseert zich op klantniveau op een wijze dat er snel en flexibel ingegaan kan worden op hulpvragen.

Figuur 2.3: De marktwaardeposities van Treacy en Wiersema uit “Blauwe bananen” (2012)

Omdat de dienst AB/LG binnen Passend Onderwijs flexibel in moet spelen en af moet stemmen op de diverse wensen van reguliere scholen is het nodig om onderzoek te doen naar hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren. Door het PGO wordt duidelijk waarmee de Dienst AB/LG leraren binnen Passend Onderwijs van dienst kan zijn op diensten/producten-, proces- en klantniveau.

In de heroverweging Passend Onderwijs (2009) geeft de staatssecretaris aan dat *‘zoveel mogelijk handen in de klas’* moet prevaleren boven *‘het optuigen van meer begeleiding en overhead’*. Vijfeijken, Teurlings en Liebrechts, (2010) noemen deze ontwikkeling *‘van zorgkordon naar ‘kapitaal staat op het veld’*. Hierbij wordt de specialistische kennis van de AB’er flexibel ingezet om de leraar te ondersteunen bij reflectie en onderzoek. Dit vraagt een andere rolinvulling van de AB’er. De werkzaamheden van de AB’er komen binnen Passend Onderwijs te liggen op verschillende niveaus (Kuijt, 2012): leerling/ouders, leraar/groep, school/team en SWV (schema 2.1).

Boerman (2008) ziet onder andere de volgende gevolgen van Passend Onderwijs voor AB:

- De AB’er zal de onderwijsbehoefte van de leerling moeten specificeren binnen zijn deskundigheid als specialistische ondersteuner.
- De AB’er zal als ‘co-teacher’ de rol van assistent in het systeem van de groep moeten accepteren waarbij de AB’er werkt onder de verantwoordelijkheid van de leraar.
- De AB’er speelt een belangrijke rol in het professionaliseren van de leraar voor de leerlingen met een extra zorgvraag.

Oosting et al. (2010) stellen dat Passend Onderwijs vraagt om een AB’er die zowel specialistisch als generalistisch werkt in een reguliere schoolsetting en vanuit een gelijkwaardige en collegiale relatie clusterspecifieke (als specialist) en clusteroverstijgende (als generalist) kennis overdraagt en deelt.

In het PGO wordt duidelijk op welk niveau (leerling/ouders, leraar/groep, school/team en SWV) leraren ondersteund willen worden en vanuit welke expertise: specialistisch of generalistisch.

Op NIVEAU van:	leerling	leraar	school	SWV
Cluster-Specifiek (specialist) Clusteroverstijgend (generalist)	- Vraaggestuurde ondersteuning in de klas - Vraaggestuurde ondersteuning buiten de klas - Ondersteuning gebaseerd op HGW - Adviseur toekomstige leer- en begeleidings-trajecten - Monitoren / bewaken van het begeleidingsproces van de leerling	- dialooggestuurde ondersteuning in de klas - Is specialist en generalist: Informatie en expertise overdragen over ziektebeeld en informatie geven over risico- en beschermende factoren van de leerling - plossingsgerichte coaching - o-teaching: AB'er werkt onder verantwoordelijkheid van de leraar. - ndersteunen bij het opstellen van handelingsplannen	- raaggestuurd als specialist Informatie geven over ziektebeeld en beperking - Vraaggestuurd als generalist: - Embedded AB'er - Versterking van de zorgstructuur - Verantwoordelijkheid delen met ouders, school en leerling - Ontwikkelen en uitvoeren van passende trainings- en ondersteunings-trajecten. - Ondersteunen bij het opstellen van handelingsplannen - Ondersteunen en participeren bij opstellen van zorgprofiel - Ondersteunen van zorgprofiel in de praktijk in samenwerking met andere ondersteunende diensten - Collega zijn in een reguliere schoolsetting vanuit een collegiale en gelijkwaardige relatie - Ondersteunen bij implementatie van veranderingsprocessen	- raaggestuurd: Informatie geven over ziektebeeld en beperking - Dialooggestuurd: Mede bepalen onderwijs-arrangement zorgleerling - Adviseur toekomstige leer- en begeleidings-trajecten - Participeren in diverse netwerken (AB, IB, PCL, enz.)

Schema 2.1: Niveaus en de rollen van de AB'er (Samengesteld naar: Kuijt. 2012: Oostinga. 2010).

HOOFDSTUK 3 ONDERZOEKSMETHODOLOGIE

In dit hoofdstuk wordt de opzet van het onderzoek weergegeven. Als eerste wordt het doel beschreven. Daarna het onderzoeksparadigma en de onderzoeksstrategie die aan het onderzoek ten grondslag liggen. Er wordt aangegeven wie de deelnemers/respondenten zijn en hoe er wordt omgegaan met ethische aspecten. De onderzoeksmethoden en analyse van de data worden per deelvraag verantwoord. Tot slot wordt aangegeven op welke manier de kwaliteit van het onderzoek wordt gewaarborgd.

3.1 Doel in/van het onderzoek

Het doel *in* het onderzoek is dat ik te weten wil komen welke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften leraren in het regulier voortgezet onderwijs hebben ten aanzien van ambulante begeleiding voor leerlingen met een lichamelijke/motorische beperking. Het doel *van* het onderzoek is een ontwerp voor het toekomstige diensten- en ondersteuningsaanbod Dienst AB/LG, dat gebaseerd is op de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs ten aanzien van AB voor leerlingen met een lichamelijke/motorische beperking binnen Passend Onderwijs.

3.2 Onderzoeksparadigma

Mijn uitgangspunt is dat onderwijsgeevenden in het regulier voortgezet onderwijs vanuit hun eigen wil en inzicht handelen. Ze zijn creatief en construeren zelf regels en betekenissen voor hun praktijksituatie. Daarom is dit praktijkgericht onderzoek passend bij het interpretatieve onderzoeksparadigma (Lange, et al., 2011): het richt zich op het individu en brengt de complexiteit en veelzijdigheid van het menselijk handelen in kaart. In dit onderzoek staan de ervaringen, wensen en het handelen van de deelnemers in hun dagelijkse praktijk centraal. Die onderwijspraktijk is complex en aan veranderingen onderhevig; nu richting Passend Onderwijs. De ontwikkelingen worden vanuit de theorie, de huidige en toekomstige praktijk, vanuit mijn bril en vanuit de bril van onderwijsgeevenden in het regulier voortgezet onderwijs bekeken. Ik vraag leraren/mentoren, LGF-begeleiders en zorgcoördinatoren naar hun hulpvragen en ondersteuningsbehoeften zoals zij die voorzien binnen Passend Onderwijs. Ik wil hen aan het woord laten en hen met een vernieuwd diensten- en ondersteuningsaanbod op basis van hun input van dienst zijn.

3.3 Onderzoeksstrategie

Kijkend naar de toekomst van Passend Onderwijs wil ik een diensten- en ondersteuningsaanbod vanuit de Dienst AB/LG creëren dat 'Passend-Onderwijs-proof' is: een aanbod dat afgestemd is op de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs.

Daarom is er gekozen voor een ontwerponderzoek. Middels dit ontwerp kan de verbinding gelegd worden met leraren binnen Passend Onderwijs. Het ontwerp sluit aan bij de uitdagingen waar leraren dagelijks mee te maken gaan krijgen en levert een concreet product op.

3.4 Onderzoekopzet

Het onderzoek verloopt in drie fasen (Lange, et al., 2011):

1. Fase van vooronderzoek: contextanalyse (beschrijving van de huidige en gewenste situatie met betrekking tot AB tegen de achtergrond van Passend Onderwijs), theoretische verkenning en onderbouwing door literatuuronderzoek, documentenonderzoeken en behoeftepeiling middels interviews (vaststellen van de gewenste situatie).
2. Ontwerpfase: ontwerpen van een prototype diensten- en ondersteuningsaanbod op basis van het vooronderzoek.
3. Evaluatiefase: toetsing van het prototype diensten- en ondersteuningsaanbod bij respondenten (membercheck). Dit resulteert in een actueel eindontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod.

Onderstaand schema 3.1 geeft de onderzoekopzet weer met onderzoeksfasen, data, acties, betrokkenen en doel.

Fase	Datum	Activiteit/interventies	Wie zijn betrokken	Doel
Vooronderzoek	April-juni 2012	Contextanalyse	Directeur/teamleider/peer-group eigen organisatie	Formuleren van onderzoeksvoorstel
	September 2012 - april 2013	Theoretische verkenning middels literatuuronderzoek	Onderzoeker Collega / medeonderzoeker Peergroup eigen organisatie	Theoretische onderbouwing PGO
	November 2012	Documentenonderzoek AB websites en brochures; inventarisatie, structurering en analyse	Onderzoeker Collega / medeonderzoeker PR-functionaris eigen organisatie	Zicht krijgen op het diensten- en ondersteuningsaanbod in vergelijking met dat van andere diensten AB / LG
	December 2012 - januari 2013	Documentenonderzoek: PAB-aanvragen	Onderzoeker Collega / medeonderzoeker	Inzicht krijgen in de hulpvragen die het regulier onderwijs stelde in de afgelopen 1 ½ jaar
	Maart 2013	Interviews: inventarisatie, structurering en analyse	Onderzoeker Collega's regulier voortgezet onderwijs	Inzicht verkrijgen in de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier onderwijs

Ontwerpfase	April 2013	Ontwerpen van prototype diensten- en ondersteuningsaanbod	Onderzoeker Collega / medeonderzoeker	Prototype diensten- en ondersteuningsaanbod
Evaluatiefase	April 2013	Toetsing prototype ontwerp middels vragenlijst	Onderzoeker Collega's regulier voortgezet onderwijs	Controleren of het prototype beantwoordt aan de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier onderwijs
	Mei 2013	Inventarisatie, structurering en analyse vragenlijsten	Onderzoeker Collega / medeonderzoeker	Opstellen van een eindversie ontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod
	Mei 2013	Presentatie eindversie ontwerp	Onderzoeker Collega / medeonderzoeker Collega's AB/LG	Delen van ervaringen en onderzoeksuitkomsten met collega's. Feedback ten behoeve van reflectie.

Schema 3.1: onderzoeksopzet

3.5 Respondenten/deelnemers

Deelnemers aan het onderzoek zijn onderwijsgegenden in het regulier voortgezet onderwijs: leraren/mentoren, LGF-begeleiders en zorgcoördinatoren van de acht scholen waar ik als ambulant begeleider leerlingen begeleid. De deelnemers heb ik geselecteerd uit mijn caseload en zijn gevraagd voor deelname aan interactieve groepsinterviews en beoordeling van het prototype diensten- en ondersteuningsaanbod door middel van een vragenlijst. Onderstaande tabel 3.1 geeft mijn caseload aan en de deelnemers die ik geselecteerd heb: uit iedere plaats één school.

Plaats	School	Aantal AB-leerlingen	Aantal betrokken onderwijsgegenden
A	S1	5	8
B	S2	3	9
C	S3	1	3
D	S4	2	2
	S5	1	1
	S6	1	2
	S7	1	1
	S8	3	4

Tabel 3.1: caseload met in blauw de deelnemende scholen/onderwijsgegenden

3.6 Ethische aspecten

Intern:

Voorafgaand aan het onderzoek heb ik binnen mijn organisatie overleg gehad over de relevantie van het praktijkgericht onderzoek voor mijn organisatie.

- Met de directeur van de Externe Dienst heb ik over het onderzoeksvoorstel en het algehele verloop gesproken teneinde ondersteuning en draagvlak te creëren voor mijn PGO.
- De teamleider van de Dienst AB/LG heb ik gevraagd als onderzoeksbegeleider voor de inhoudelijke feedback tijdens het onderzoek. Daarnaast heb ik een AB-collega, werkzaam binnen het voortgezet onderwijs, gevraagd voor inhoudelijke feedback.

Extern:

- Op de reguliere scholen waar ik als ambulant begeleider leerlingen begeleid heb ik toestemming gevraagd aan de verantwoordelijke personen om hun collega's als respondenten te mogen betrekken bij mijn PGO.
- AB-diensten, scholen, personen en leerlingen zijn geanonimiseerd.
- Geluidsopnames van de interviews zijn na afronding van het PGO vernietigd.

3.7 Onderzoeksmethodes en analyse van data

In het onderzoek is gekozen voor de volgende onderzoeksmethodes en data-analyse, gerelateerd aan de deelvragen:

1. Welk diensten- en ondersteuningsaanbod is er bij de Dienst AB/LG en bij de diensten ambulante begeleiding van de vier Mytylscholen in Zuidoost-Nederland aanwezig?

Deelvraag 1 wordt beantwoord door documentenonderzoek van websites en brochures van de Dienst AB/LG en die van de vier diensten AB/LG in Zuidoost-Nederland.

Deze bronnen geven zicht op hoe diensten AB/LG zich voorbereiden op Passend Onderwijs middels een diensten- en ondersteuningsaanbod. Zo wordt het 'product leadership' in beeld gebracht. De data van de andere AB-diensten vergelijk ik met het aanbod van mijn organisatie en worden gebruikt als eerste aanzet voor het prototype ontwerp van het diensten- en ondersteuningsaanbod Dienst AB/LG.

- Analyse van de data:
Inventarisatie en categorisering van de websites en brochures. Om er structuur in aan te brengen is er op basis van de theorie (Kuijt, 2012) een indeling op drie niveaus gemaakt: leerling/ouders, leraar/groep, team/school.
- Kritische reflectie op de onderzoeksmethode:
Anticiperend op de komst van Passend Onderwijs en de veranderende positie, rollen en taken van AB'ers zijn AB-diensten volop in beweging en wordt het ondersteuningsaanbod steeds aangepast en uitgebreid. Het in kaart gebrachte aanbod is dus een momentopname van november 2012.

2. Welke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs zijn bekend vanuit de aanvragen voor Preventieve Ambulante Begeleiding?

Voor het beantwoorden van deelvraag 2 is documentenonderzoek gedaan naar de aanvragen voor Preventieve Ambulante Begeleiding (PAB) die in de periode van augustus 2011 tot en met december 2012 gesteld zijn bij de Dienst AB/LG. PAB-aanvragen zijn voor het onderzoek een bron van informatie omdat door bestudering en analyse ervan inzicht wordt verkregen in het soort hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren zoals zij die ervaren ten aanzien van leerlingen met een lichamelijke/motorische beperking. Omdat zowel de aanvragen vanuit primair en voortgezet onderwijs in dit documentenonderzoek meegenomen worden is het mogelijk om deze hulpvragen met elkaar te vergelijken. De data uit de PAB-aanvragen worden gebruikt voor het prototype ontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod.

- Analyse van de data:

De PAB-aanvragen worden verzameld en gestructureerd naar: datum aanvraag/ dossiernummer/ diagnose/hulpvraag/inzet.

De verzamelde data worden vervolgens gestructureerd en geordend in vier domeinen: algemeen, grove motoriek, fijne motoriek/schrijven en sociaal-emotionele ontwikkeling. Voor deze structuur is gekozen omdat die gehanteerd wordt in het begeleidingsplan voor AB-leerlingen.

Gezien de diversiteit aan hulpvragen is in samenspraak met collega/onderzoeker ervoor gekozen om, binnen deze vier domeinen, de diverse soorten hulpvragen te coderen (schema 3.2):

A = Algemeen: A1 Informatie ziektebeeld A2 Aanpassingen/hulpmiddelen A3 Leer-taakgedrag A4 Algehele handelingsverlegenheid A5 Didactiek /leerresultaten A6 Spraak-taal/ communicatieve redzaamheid A7 Ondersteuning OPP A8 Ondersteuning handelingsplan A9 Advisering/ondersteuning aanvraag LGF A10 Observatie leerling A11 Advisering schoolloopbaan/aanpassingen/overstap PO-VO A12 Aanvullend onderzoek A13 Bemiddelen tussen ouders en school A14 Stagebegeleiding A15 Ziekteverzuim

G = Grove motoriek: G1 Grove motoriek (ontwikkeling) G2 Gymnastiek, buiten spelen, veiligheid

F = Fijne motoriek/schrijven: F1 Fijne motoriek (ontwikkeling) F2 Schrijven: proces, uitvoering, pengreep F3 Zelfredzaamheid fysiek/verzorging F4 Typen/gebruik laptop

S = Sociaal-emotionele ontwikkeling: S1 Motivatie leerling S2 Sociaal-emotionele ontwikkeling S3 Omgaan met de beperking (acceptatie)

Schema 3.2: codering hulpvragen binnen vier domeinen.

De data van primair en voortgezet onderwijs worden met elkaar vergeleken.

Om de hulpvragen zo objectief mogelijk te inventariseren en te interpreteren is dit met collega/medeonderzoeker gedaan.

- Kritische reflectie op de onderzoeksmethode:
Omdat diffuse hulpvragen lastig onder te brengen zijn binnen een domein is ervoor gekozen om deze onder te brengen in de categorie 'algemene handelingsverlegenheid'. Een voorbeeld van een diffuse hulpvraag is 'Waar kunnen we Y. zo goed mogelijk in ondersteunen?' Vaak wordt bij het eerste PAB-bezoek, in dialoog met de leraar, duidelijk wat de precieze hulpvraag is.

3. Welke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften hebben leraren in het regulier voortgezet onderwijs?

Deelvraag 3 wordt beantwoord door interactieve groepsinterviews: bevragen van 9 onderwijsgeevenden in het regulier voortgezet onderwijs voor mij bekend door mijn AB-werk op hun scholen. Er is gekozen voor een semi-gestructureerd narratief interview (Harinck, 2009) om de mening van deze direct bij de leerling betrokkenen te achterhalen. 'De praktijk is hier aan het woord' en de professional, de leraar, staat hierin centraal. Daarom worden de interviews, na een korte inleiding, geopend met een open vraag: 'waar denk je als eerste aan bij de onderzoeksvraag 'Waarmee kan ik u van ambulante dienst zijn?' Later in het interview wordt doorgevraagd wat de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren zijn binnen de drie eerdergenoemde begeleidingsniveaus: leerling/ouders, leraar/groep en team/school (Kuijt, 2012). Met het oog op de ontwikkeling richting Passend Onderwijs wordt hier het niveau van het samenwerkingsverband toegevoegd (Boerman, 2008). Bovendien wordt de mening van leraren gevraagd met betrekking tot clusteroverstijgende AB omdat Oosting (2010) stelt dat Passend Onderwijs vraagt om een AB'er die zowel specialistisch als generalistisch werkt.

- Analyse van de data:
Van de interviews wordt een transcriptie gemaakt, waarin de data in kleuren-categorieën worden geplaatst, naar de vier begeleidingsniveaus en het niveau van clusteroverstijging. Van de gekleurde data in de transcripties wordt een samenvatting gemaakt.
- Kritische reflectie op de onderzoeksmethode:
De interviewer is geen ervaren interviewer. Dit heeft mogelijk effect op de kwaliteit van de interviews. De respondenten zijn allen direct betrokkenen bij de ambulante begeleider die het interview afneemt. Dit heeft mogelijk effect op de objectiviteit van hun respons.

Op basis van de data van de drie hierboven genoemde onderzoeksmethodes wordt het prototype diensten- en ondersteuningsaanbod ontworpen. In een overzicht wordt verantwoord welke data tot de gekozen items hebben geleid.

4. Hoe wordt het prototype diensten- en ondersteuningsaanbod door leraren in het regulier voortgezet onderwijs gewaardeerd?

Deelvraag 4 wordt beantwoord door middel van een vragenlijst. Deze vragenlijst, het prototype diensten- en ondersteuningsaanbod, wordt digitaal verstuurd naar de tweeëntwintig betrokken onderwijsgeevenden (zie tabel 3.1 in dit hoofdstuk) met de vraag om op alle items te reageren. Het is van belang om te weten hoe zij het prototype waarderen, dan kan het daarna aanpast worden en is het zeker dat het eindontwerp gebaseerd is op de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs.

- Analyse van de data: in een overzichtsformulier worden de antwoorden gescoord op de vraag 'Van welke items gaan leraren binnen Passend Onderwijs gebruik maken: zeker wel/waarschijnlijk wel/weet niet/waarschijnlijk niet/zeker niet'? Er worden conclusies getrokken en het eindontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod Dienst AB/LG wordt opgesteld.
- Kritische reflectie op de onderzoeksmethode:
Bepaalde items krijgen mogelijk een lage score omdat de leraar niet bekend is met het item. Bijvoorbeeld: een leraar weet niet waarover de Dienst AB/LG ouderavonden/lezingen verzorgt of een leraar heeft nog nooit meegemaakt dat het nodig is om een VO- leerling motorisch te screenen (bijvoorbeeld na een ongeval). Aan de items hangen nog geen prijskaartjes. Het is de vraag of de items dezelfde waardering krijgen als er wel prijskaartjes aan hangen.

Het eindontwerp wordt voorgelegd aan:

- Collega's van de Dienst AB/LG tijdens een teamvergadering.
- De respondenten in het regulier voortgezet onderwijs om openheid te geven over het resultaat van het onderzoek.
- De directeur Externe Dienst en de teamleider van de Dienst AB/LG. Op basis van dit eindontwerp kunnen zij beslissingen nemen inzake de verdere ontwikkeling van het diensten- en ondersteuningsaanbod.

3.8 Waarborgen kwaliteit

De kwaliteit van het onderzoek wordt gewaarborgd door triangulatie. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende bronnen en verschillende onderzoeksmethodes vanuit meerdere invalshoeken:

- Nationale en internationale literatuur.
- Meerdere bronnen uit de praktijk: PAB-aanvragen van de Dienst AB/LG en websites/brochures van de Dienst AB/LG én van de vier diensten AB/LG in Zuidoost-Nederland.
- Verschillende onderzoeksmethodes zoals documentenonderzoek, interviews en vragenlijsten.
- Meerdere respondenten van verschillende scholen en met verschillende functies in het regulier voortgezet onderwijs.

De betrouwbaarheid en relevantie wordt gegarandeerd door gebruik te maken van de feedback van interne en externe critical friends: teamleider en collega's Dienst AB/LG, studiebegeleider en studiegenoten (Critical Friends) Master SEN.

HOOFDSTUK 4 DATA-ANALYSE EN RESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de verzamelde data gepresenteerd en wordt uitgelegd hoe het prototype tot stand is gekomen.

4.1 Data-analyse en resultaten deelvraag 1

Welk diensten- en ondersteuningsaanbod is er bij de Dienst AB/LG en bij de diensten ambulante begeleiding van de vier Mytylscholen in Zuidoost-Nederland aanwezig?

De data verkregen uit het documentenonderzoek AB van websites en brochures van de vijf diensten AB/LG zijn gecategoriseerd in de drie genoemde niveaus (leerling/ouders, leraar/groep, team/school) op basis van de theorie van Kuijt (2012) en in een overzicht geplaatst (bijlage 1). Het productenaanbod is apart benoemd omdat dit moeilijk onder te brengen is bij de diensten en niet direct betrekking heeft op een specifiek niveau. Om de objectiviteit zoveel mogelijk te garanderen is de indeling met de collega/medeonderzoeker gemaakt.

Ten behoeve van de data-analyse is in het overzicht duidelijk te onderscheiden wat er aangeboden wordt op de verschillende begeleidingsniveaus (tabel 4.1).

	Mytylschool 1	Mytylschool 2
Ondersteuning voor leraar /groep	- Schrijfscreening in groep 3-4-5 - Screening fijnmotorische kleutervaardigheden - Begeleiding bij het bewegingsonderwijs	- Begeleiding bij het schrijfonderwijs - schrijfonderwijs in het algemeen - specifieke maatregelen op het gebied van schrijven

Tabel 4.1: voorbeeld van begeleidingsniveau leraar/groep

In paragraaf 4.4 wordt uitgelegd hoe het prototype ontwerp tot stand is gekomen en welke data van het documentenonderzoek AB daarin zijn opgenomen.

4.2 Data-analyse en resultaten deelvraag 2

Welke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs zijn bekend vanuit de aanvragen voor Preventieve Ambulante Begeleiding?

Voor het verkrijgen van een beeld van het soort hulp- en ondersteuningsvragen van leraren in het regulier primair en voortgezet onderwijs is documentenonderzoek gedaan naar PAB-aanvragen uit de periode augustus 2011 - december 2012. Omdat het onderzoek van PAB-aanvragen vanuit het voortgezet onderwijs voor schooljaar 2011-2012 te weinig data

opleverde is met collega/medeonderzoeker ervoor gekozen om ook de periode augustus-december 2012 hierin mee te nemen.

Het betreft in totaal 157 aanvragen: 136 uit het primair onderwijs (PO) en 21 uit het voortgezet onderwijs (VO). De PAB-aanvragen zijn verzameld, gestructureerd en gecodeerd binnen vier domeinen: algemeen, grove motoriek, fijne motoriek/schrijven en sociaal-emotionele ontwikkeling en vervolgens in een overzicht geplaatst (bijlage 2; een voorbeeld hiervan in tabel 4.2).

Bij een groot aantal PAB-aanvragen worden per aanvraag diverse hulpvragen gesteld binnen verschillende categorieën (A^1 - S^3) bijvoorbeeld: 'AB is nodig om samen met E. te kijken hoe zijn motoriek op het moment is^{F1}, hem te ondersteunen / tips te geven op praktisch gebied^{A4}, zodat E. zijn examenjaar goed kan doorlopen. Te denken valt aan hoe goed te zitten, welk toetsenbord^{F4} geschikt is, wat er voor het examen nodig en mogelijk is etc.'

	Datum aanvraag	Naam / nr.	Diagnose (indien bekend)	Hulpvraag	Inzet
1	14-10-'11	270	Hypermobiliteit DCD. Syndroom van Asperger	Welke onderdelen van lichamelijke oefening ^{G2} kan L. wel en niet zo goed en welke onderdelen zou hij eigenlijk helemaal moeten doen?	gym
2	27-10-'11	285	linkszijdige diplegie	K. heeft moeite met het aanvaarden van haar handicap ^{S3} nu ze in de pubertijd zit. Het gaat niet goed op school. Ze loopt achter en kan moeilijk bijhouden het tempo op school is hoog. We zouden graag willen dat er iemand op school mee kan bemiddelen en praktische tips ^{A4} kan geven, en de school kan uitleggen ^{A1} waarom K. langzamer is en hoe ze daarmee om kunnen gaan ook in het vooruitzicht naar het examen.	AB

Tabel 4.2: voorbeeld inventarisatie PAB-aanvragen VO

De hulpvragen voor PO en VO zijn volgens de codering gescoord en op aantal aanvragen in een overzicht PO-VO geplaatst (tabel 4.3).

81

		PO	VO	Totaal
Aantal PAB-aanvragen		136	21	157
		Hulpvragen		
A. ALGEMEEN		PO	VO	Totaal
A1	Informatie / voorlichting ziektebeeld	28	5	33
A2	Aanpassingen / hulpmiddelen	25	6	31
A3	Leer-taakgedrag: werkhouding en inzet, planning/structuur, concentratie, energiebalans, zelfstandigheid	18	4	22
A4	Algehele handelingsverlegenheid	48	8	56
A5	Didactiek / prestaties/leerresultaten	15	1	16
A6	Spraak-taal / communicatieve redzaamheid	9	0	9
A7	Ondersteuning bij formuleren OPP	1	0	1
A8	Handelingsplan	3	0	3
A9	Advisering en ondersteuning bij aanvraag LGF	16	3	19
A10	Observatie leerling	2	1	3
A11	Advisering: schoolloopbaan / aanpassingen in VO / overstap PO-VO	7	1	8
A12	Vervolg/aanvullend onderzoek	1	2	3
A13	Bemiddelen tussen ouders en school	0	2	2
A14	Stagebegeleiding	0	1	1
A15	Ziekteverzuim: hoe hiermee om te gaan	0	1	1
Totaal algemeen		173	35	208

G. GROVE MOTORIEK				
G1	Grove motoriek (ontwikkeling)	22	0	22
G2	Gymnastiek, buiten spelen, veiligheid	24	1	25
	Totaal grove motoriek	46	1	47
F. FIJNE MOTORIEK				
F1	Fijne motoriek	32	1	33
F2	Schrijven: proces, uitvoering, pengreep	47	2	49
F3	Zelfredzaamheid: fysiek / verzorging	4	1	5
F4	Typen / gebruik laptop	1	1	2
	Totaal fijne motoriek	84	5	89
S. SOCIAAL-EMOTIELE ONTWIKKELING				
S1	Motivatie leerling	2	0	2
S2	Sociaal-emotionele ontwikkeling	19	1	20
S3	Omgaan met de beperking (acceptatie)	9	3	12
	Totaal sociaal-emotionele ontwikkeling	30	4	34
	Totaal aantal hulpvragen	333	45	378

Tabel 4.3: inventarisatie hulpvragen PAB PO/VO per domein met vermelding van totalen

Voor de beantwoording van de hulpvragen is vanuit de Dienst AB/LG de volgende inzet gepleegd (tabel 4.4):

Door:	Ergo- therapeut	Fysio- therapeut	Vakdocent Bewegings onderwijs	Logopedist	Ambulant begeleider	ATC (arbeids- training centrum)	SOVA- coach (sociale vaardig- heden)
PO: 148	75	21	8	5	37		2
VO: 23	8	1	1		12	1	

Tabel 4.4: inzet specialisten bij PAB

In paragraaf 4.4 wordt uitgelegd hoe het prototype ontwerp tot stand is gekomen en welke data van het documentenonderzoek PAB daarin zijn opgenomen.

4.3 Data-analyse en resultaten deelvraag 3

Welke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften hebben leraren in het regulier voortgezet onderwijs?

Om antwoord te krijgen op deelvraag 3 zijn in eerste instantie twee interactieve groepsinterviews georganiseerd met leraren/mentoren, LGF-begeleiders en zorgcoördinatoren, voor mij bekend door mijn AB-werk op hun scholen. Ik heb gekozen voor twee scholen waar ik relatief veel leerlingen begeleid (5 en 3 leerlingen) en waar ik te maken heb met respectievelijk 8 en 9 onderwijsgevenden. Door het gering aantal deelnemers tijdens de interviews, 3 en 2 onderwijsgevenden, heb ik besloten om twee extra interviews te beleggen op twee andere scholen. Op beide scholen namen twee onderwijsgevenden deel aan het interview. In totaal zijn er dus 9 onderwijsgevenden aan het woord geweest in vier interviews, zoals te zien is in tabel 4.5.

Plaats	School	Aantal AB-leerlingen	Aantal betrokken onderwijs-geevenden	Aantal deelnemers aan interviews
A	S1	5	8	3
B	S2	3	9	2
C	S3	1	3	2
D	S4	2	2	2
	S5	1	1	
	S6	1	2	
	S7	1	1	
	S8	3	4	

Tabel 4.5: caseload met in de rechter kolom het aantal deelnemers aan de interviews

Van alle interviews zijn geluidsopnames gemaakt. Hiervan is een transcriptie gemaakt (in bijlage 3 een voorbeeld). De data vanuit de interviews zijn in de transcriptie middels een kleurencodering gecategoriseerd naar de vier begeleidingsniveaus: leerling/ouders, leraar/groep, team/school en samenwerkingsverband (Kuijt, 2012; Boerman, 2008). Daaraan is het niveau 'clusteroverstijgend' (Oosting, 2010) toegevoegd.

Een voorbeeld van deze wijze van transcriptie en categorisering is hieronder te zien in schema 4.1.

EV	Als ik even gewoon kijk naar het uh traject dat wij uh afgelopen jaar hebben gelopen, samen gelopen hebben bij een aantal leerlingen, vind ik uhm het het fijne aan de samenwerking met jullie is dat jullie betrokken bij uh de gesprekken met de kinderen, jullie zijn uh betrokken bij de leerling, betrokken bij de ouders en daarom goed mee kijkend naar eh wat heeft dit kind nodig, wat kan school daarin bieden, wat kan school daarin niet in bieden. Eh, het het samen gevoel vind ik uhm als ik heel eerlijk mag zeggen, ten aanzien van cluster 4 vind ik dit wel een heel prettige samenwerking. Stel ook dat een nieuwe leerling hier vanuit jullie hier wil komen, dan merk ik gewoon dat gewoon een warme overdracht. En uh daarom weet je eigenlijk ook heel precies wat je kunt verwachten, uh wat wij als school daar ook zorg aan kunnen bieden en uh ja ik merk dat ik persoonlijk dat wel heel prettig vind. En als ik dat dan vertaal naar de collega's toe, want die moeten dan
WL	Ja
EV	daadwerkelijk met die leerling gaan werken, dan merk je wel dat uh dat collega's dat wel waarderen zo dat die stappen worden genomen in combinatie met een ambulant begeleider

Schema 4.1: voorbeeld van kleurencodering in transcriptie interview
(paars=leerling/ouders, blauw=team/school, groen=leraar/groep)

Met behulp van de kleurencodering is een samenvatting per interview gemaakt. Alle samenvattingen zijn als bijlage 4 toegevoegd; schema 4.2 is een voorbeeld van een samenvatting.

Opvallend was dat tijdens elk interview één van de geïnterviewden kernachtig antwoord gaf op de vraag 'Waarmee kan ik u van ambulante dienst zijn?'. Dit antwoord heb ik aan de samenvatting toegevoegd.

Samenvatting interview 2, school S2

Waarmee kan ik je van (ambulante dienst) zijn?

Leerlingniveau:

- Betrokken bij leerling en ouders
- Kijken wat het kind nodig heeft
- Daadwerkelijk met de leerling werken
- Werkbezoek, observeren
- De leerling daadwerkelijk kennen; geen papieren leerling
- Je kent de leerling, je komt voor hem, je observeert hem
- Contact hebben met ouders.

Leraar:

- Samen met collega's stappen nemen
- Kort lijntjes, rechtstreeks contact
- Overleg, terugkoppelen van werkbezoek/observatie
- In de casus zitten waar wij het over hebben
- Tips geven aan docenten.

Team/schoolniveau:

- Kijken wat de school wel en niet kan bieden
- Aanspreekpunt voor het team.
- Voorlichting/informatie geven over ziektebeeld aan mentor, en/of team, en/of zorgcoördinator.
- Zorg op maat: wat op dat moment nodig is / gevraagd wordt. Divers en flexibel.
- Tips geven aan mentor, die het doorgeeft aan het team.

Niveau SWV:

- Niet zo helder.
- In een multidisciplinair zorgteam meekijken welke zorg leerlingen nodig hebben.

Clusteroverstijgend:

- Mensen inzetten op hun kracht; eigen specialisme.

Kernachtig:

- Het gaat om het totaalplaatje, dat je ten eerste de leerling kent, dat je contact hebt met de ouders, dat je contact hebt met degene die in de klas is, dat je het kind desnoods komt observeren, dat je aan alle kanten meekijkt.

Schema 4.2: voorbeeld samenvatting interview

In paragraaf 4.4 wordt uitgelegd hoe het prototype ontwerp tot stand is gekomen en welke data verkregen uit de interviews daarin zijn opgenomen.

4.4 Ontwerpen prototype diensten- en ondersteuningsaanbod

Na afronding van bovenstaande drie onderzoeksmethodes is met collega/medeonderzoeker op basis van de verzamelde data, zowel voor het PO als het VO, een prototype diensten- en ondersteuningsaanbod ontworpen.

In het prototype komt wederom de indeling naar de vier begeleidingsniveaus (leerling/ouders, leraar/groep, team/school en samenwerkingsverband) en de niveau 'clusteroverstijgend' terug. Per niveau (uitgezonderd SWV en clusteroverstijging) komen ook de eerder genoemde domeinen terug: algemeen, grove motoriek, fijne motoriek/schrijven en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Bij bepaalde items in het prototype was het mogelijk om de letterlijke tekst uit een of meerdere onderzoeken over te nemen, bijvoorbeeld: (totaal)observatie wordt letterlijk genoemd in het documentenonderzoek AB, in het documentenonderzoek PAB en in een interview. Andere items vroegen om een invulling en formulering van mijn collega/

medeonderzoeker en mij als ervaringsdeskundige in dit praktijkonderzoek. Zo is de vraag om 'korte lijnen, direct contact, praktisch op school, leerlingspecifiek' in het prototype omschreven als 'kortdurende trajecten: meekijken over de schouder van de leraar naar aanleiding van hulpvragen en handelingsverlegenheid'.

In een overzicht is verantwoord welke data tot welke items hebben geleid. Triangulatie vanuit verschillende bronnen en onderzoeksmethodes wordt hiermee inzichtelijk gemaakt (bijlage 5 en een voorbeeld in tabel 4.6).

VERANTWOORDING PROTOTYPE DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD
 Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen
 Voortgezet Onderwijs

Samenstelling vanuit data uit:
 A = bestaande aanbod AB (o = ons eigen aanbod; x = aanbod van andere diensten AB/LG)
 P = PAB
 I = interviews

	Data verkregen uit:			Item in prototype
	A	P	I	

LEERLING / OUDERS	ALGEMEEN			
			x	Oplossingsgerichte coachingsgesprekken met leerlingen.
	x	A ¹	x	Voorlichting klasgenoten / begeleiding bij spreekbeurten (over ziektebeeld).
	x	A ¹⁰	x	Totaalobservatie.
		A ¹²	x	Aanvullend specifiek onderzoek (fysio/ergo/orthopedagoog/ neuropsycholoog).

Tabel 4.6: voorbeeld verantwoording dataverwerking ten behoeve van prototype

Tabel 4.6: voorbeeld verantwoording dataverwerking ten behoeve van prototype

4.5 Data-analyse en resultaten deelvraag 4

Hoe wordt het prototype diensten- en ondersteuningsaanbod door leraren in het regulier voortgezet onderwijs gewaardeerd?

Het prototype (bijlage 6) is digitaal verstuurd naar dezelfde 22 onderwijsgevenden die uitgenodigd waren voor de interviews en is daarom tevens een 'membercheck' voor de respondenten die meegedaan hebben met de interviews. Twaalf personen hebben de vragenlijst ingevuld en geretourneerd (tabel 4.7).

Plaats	School	Aantal AB-leerlingen	Aantal betrokken onderwijs-gevenden	Aantal deelnemers aan interviews	Aantal respon-denten vragenlijst
A	S1	5	8	3	2
B	S2	3	9	2	7
C	S3	1	3	2	3
D	S4	2	2	2	0
	S5	1	1		
	S6	1	2		
	S7	1	1		
	S8	3	4		

Tabel 4.7: caseload met in de rechter kolom het aantal respondenten vragenlijst

De respondenten hebben per onderdeel/item aangegeven of zij daar: zeker wel/ waarschijnlijk wel/weet ik niet/waarschijnlijk niet/zeker niet, gebruik van gaan maken binnen Passend Onderwijs. De data zijn verzameld in een totaaloverzicht, waarbij per item een totaalscore is aangegeven én de scores naar functie van de respondenten (bijlage 7 en een voorbeeld in tabel 4.8).

NIVEAU	DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD Voortgezet Onderwijs		Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Weet ik niet	Waarschijnlijk niet	Zeker niet
	Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen.						
LEERLING / OUDERS	ALGEMEEN:						
	Oplossingsgerichte coachingsgesprekken met leerlingen.	TOTAAL	7	2	1	1	0
		Mentor/ Leraar	I	I	I	I	
		IB/ LGF-beg	II	I			
		Zorgc/ TeamI	IIII				
	Voorlichting klasgenoten / begeleiding bij spreekbeurten (over ziektebeeld).	TOTAAL	8	1	1	0	1
		Mentor/ Leraar	I	I	I		I
		IB/ LGF-beg	III				
		Zorgc/ TeamI	IIII				

Tabel 4.8: voorbeeld van het totaaloverzicht data vragenlijst

Eén respondent heeft de vragenlijst niet volledig ingevuld: alleen op het niveau van de leraar/groep en team/school. Totaal aantal scores per item is dus 11 of 12. De scores van de respondenten van de verschillende functiegroepen laten geen significant verschil zien. Eén respondent vult 19 van de 20 keer de score 'zeker niet' in.

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk worden per deelvraag conclusies getrokken op basis van de verzamelde data in combinatie met de theorie. Er wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag en er worden aanbevelingen gedaan aan de Dienst AB/LG.

5.1 Conclusies deelvraag 1

Welk diensten- en ondersteuningsaanbod is er bij de Dienst AB/LG en bij de diensten ambulante begeleiding van de vier Mytylscholen in Zuidoost-Nederland aanwezig?

Het aanwezige aanbod van de vijf diensten AB/LG is in een overzicht te zien (bijlage 1) en daaruit is het volgende te concluderen:

- Alle diensten AB/LG bieden geïndiceerde-, terugplaatsings- en preventieve ambulante begeleiding (GAB, TAB en PAB). Dit is logisch want dit zijn door de WEC (Wet op de Expertise Centra, 2003) gespecificeerde kerntaken van de AB'er (Feringa & Hoogendoorn, 2004). Deze diensten komen met de invoering van Passend Onderwijs te vervallen en worden daarom niet meegenomen in het eindontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod.
- Iedere dienst biedt naast GAB, TAB en PAB ondersteuning aan op de verschillende begeleidingsniveaus (leerling/ouders, leraar/groep, school/team) in de vorm van 'losse' diensten: bijvoorbeeld individuele screening fijnmotorische vaardigheden (leerling), handelingsgerichte diagnostiek (leraar), intervisie (team). Een specificatie van 'losse' diensten binnen de verschillende begeleidingsniveaus is van belang omdat het regulier onderwijs dan kan zien welke expertise de dienst te bieden heeft. Daarom worden in het prototype ontwerp 'losse' diensten binnen de begeleidingsniveaus gespecificeerd.
- Het 'product leadership' van de diensten AB/LG komt duidelijk naar voren: het accent ligt op aanbod op het gebied van grove motoriek, fijne motoriek/schrijven en sociaal-emotionele ondersteuning. Een dienst als 'handelingsgericht diagnostiek' en 'informerende ziektebeeld' komt bij mijn Dienst AB/LG nog niet voor. Dat zijn wel diensten voor het prototype ontwerp omdat het leraren ondersteunt in hun afstemming op de onderwijsbehoeften van leerlingen (Pameijer & Beukering, 2008).
- Geen van de diensten maakt een onderscheid in een aanbod voor primair en voortgezet onderwijs. Voor het prototype ontwerp is het van belang om een onderscheid aan te geven omdat te verwachten is dat PO van andere diensten

gebruik gaat maken dan het VO. Uit praktijkervaringen blijkt namelijk dat de ondersteuningsvraag van de leerling en ondersteuningsbehoefte van de leraar anders is in het PO (bijvoorbeeld meer gericht op motorische ontwikkeling) dan in het VO (bijvoorbeeld meer gericht op advisering schoolloopbaan).

5.2 Conclusies deelvraag 2

Welke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs zijn bekend vanuit de aanvragen voor Preventieve Ambulante Begeleiding?

De data uit het documentenonderzoek van de PAB-aanvragen geven inzicht in de soort hulp- en ondersteuningsvragen die leraren op dit moment stellen en zijn gebruikt om de basis, die voor het prototype gelegd is met de antwoorden op deelvraag 1, uit te breiden. Hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van de leraar worden door de leraar zelf geformuleerd: 'Wat heb ik nodig om dit kind, in deze klas, op deze school die aanpak en ondersteuning te bieden die de leerling nodig heeft?'. De leraar wil immers afstemmen tussen zijn handelen en de onderwijsbehoefte van de leerling (Meijer, 2010). Hierbij is het een taak van de AB'er om de leraar te ondersteunen in zijn handelen om te komen tot afstemming met zijn leerling(en) (Vijfeijken, Teurlings & Liebrechts, 2010).

Uit het documentenonderzoek naar de 157 PAB-aanvragen kunnen de volgende conclusies getrokken worden (met gebruikmaking van tabel 5.1):

		PO	VO	Totaal
Aantal PAB-aanvragen		136	21	157
		Hulpvragen		
A. ALGEMEEN		PO	VO	Totaal
A1	Informatie / voorlichting ziektebeeld	28	5	33
A2	Aanpassingen / hulpmiddelen	25	6	31
A3	Leer-taakgedrag: werkhouding en inzet, planning/structuur, concentratie, energiebalans, zelfstandigheid	18	4	22
A4	Algehele handelingsverlegenheid	48	8	56
A5	Didactiek / prestaties/ leerresultaten	15	1	16
A6	Spraak-taal/ communicatieve redzaamheid	9	0	9
A7	Ondersteuning bij formuleren OPP	1	0	1
A8	Handelingsplan	3	0	3
A9	Advisering en ondersteuning bij aanvraag LGF	16	3	19
A10	Observatie leerling	2	1	3
A11	Advisering: schoolloopbaan / aanpassingen in VO / overstap PO-VO	7	1	8
A12	Vervolg/ aanvullend onderzoek	1	2	3
A13	Bemiddelen tussen ouders en school	0	2	2
A14	Stagebegeleiding	0	1	1
A15	Ziekteverzuim: hoe hiermee om te gaan	0	1	1
Totaal algemeen		173	35	208
G. GROVE MOTORIEK				
G1	Grove motoriek (ontwikkeling)	22	0	22
G2	Gymnastiek, buiten spelen, veiligheid	24	1	25
Totaal grove motoriek		46	1	47

F. FIJNE MOTORIEK				
F1	Fijne motoriek	32	1	33
F2	Schrijven: proces, uitvoering, pengreep	47	2	49
F3	Zelfredzaamheid: fysiek / verzorging	4	1	5
F4	Typen / gebruik laptop	1	1	2
	Totaal fijne motoriek	84	5	89
S. SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING				
S1	Motivatie leerling	2	0	2
S2	Sociaal-emotionele ontwikkeling	19	1	20
S3	Omgaan met de beperking (acceptatie)	9	3	12
	Totaal sociaal-emotionele ontwikkeling	30	4	34
	Totaal aantal hulpvragen	333	45	378

Tabel 5.1: inventarisatie hulpvragen PAB PO/VO per domein met vermelding van totalen

- Het voortgezet onderwijs vraagt beduidend minder PAB aan dan het primair onderwijs (VO 21:PO 136 → verhouding 1:6,5). Uit het PAB-onderzoek blijkt niet wat de reden of oorzaak hiervan is. Hierbij kunnen de volgende vragen gesteld worden: Is het VO minder handelingsverlegen of is het VO minder bekend met de PAB aanvragen? Of spelen motorische problemen minder een rol bij jongeren in het VO dan bij kinderen in het PO?
- Leraren hebben moeite met het stellen van concrete en duidelijke hulpvragen. Dit blijkt uit de grote hoeveelheid PAB-aanvragen die gescoord zijn onder de noemer 'algehele handelingsverlegenheid' (56). Dit geldt zowel voor het PO als voor het VO. Er kan geconcludeerd worden dat dit te maken heeft met de diffuse problematiek van de leerling, wat aansluit bij Rood en Haaijer (2010), die stellen dat de marktvraag voor ambulante begeleidingsdiensten ook 'divers, diffuus en gedifferentieerd' is.
- Leraren uit het VO stellen andere hulpvragen dan leraren uit het PO. Het primair onderwijs stelt geen hulpvragen op het gebied van bemiddelen tussen ouders en school ^{A13}, stagebegeleiding ^{A14} en ziekteverzuim ^{A15}. Het voortgezet onderwijs heeft geen vragen op het gebied van: spraak-taal/communicatieve redzaamheid ^{A6}, formuleren OPP ^{A7}, HP ^{A8}, grof-motorische ontwikkeling ^{G1} en motivatie ^{S1}. Het primair onderwijs heeft beduidend meer hulpvragen op het gebied van didactiek/prestaties/leerresultaten ^{A5}, grove motoriek ^{G1}, gymnastiek/buitenspelen en veiligheid ^{G2}, fijne motoriek ^{F1}, schrijven ^{F2} en sociaal-emotionele ontwikkeling ^{S2}. Dat verschil is begrijpelijk want bijvoorbeeld 'stagebegeleiding' en 'hoe om te gaan met ziekteverzuim' zijn onderwerpen die in AB-begeleidingen in het VO regelmatig aan de orde zijn. 'Spraak-taal problematiek/communicatieve zelfredzaamheid' en 'ontwikkeling grove motoriek' speelt meer bij de leeftijdscategorie van leerlingen in het PO. 'Ondersteuning bij het formuleren van het OPP' is op dit moment een actueel onderwerp in het PO en nog niet in het VO.

- De dienst AB/LG gaat niet adequaat om met de gestelde hulpvragen. De hulpvraag betreft soms een bepaald specialisme maar deze vraag wordt niet altijd door de betreffende specialist beantwoord. Bijvoorbeeld: er zijn 34 hulpvragen voor ondersteuning binnen het domein van sociaal-emotionele ontwikkeling (tabel 5.1) terwijl er slechts 2x een SOVA-coach wordt ingezet (tabel 5.2).

Door:	ergotherapeut	fysiotherapeut	vakdocent bewegings onderwijs	logopedist	ambulant begeleider	ATC (arbeids training centrum)	SOVA-coach (sociale vaardigheden)
Primair Onderwijs	75	21	8	5	37		2
Voortgezet Onderwijs	8	1	1		12	1	
Totaal	83	22	9	5	49	1	2

Tabel 5.2: overzicht inzet specialisten bij PAB

5.3 Conclusies deelvraag 3

Welke hulpvragen en ondersteuningsbehoeften hebben leraren in het regulier voortgezet onderwijs?

Uit de interviews is duidelijk geworden wat de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs zijn (bijlage 4, samenvattingen interviews). Bij de interviews zijn de leraren, als de spil in Passend Onderwijs (Pameijer & Beukering, 2008), aan het woord geweest om zo de mening van direct bij de leerling betrokkenen te achterhalen (Harinck, 2009).

Uit de samenvattingen is het volgende te concluderen:

- Leraren wensen ondersteuning op alle niveaus binnen school: leerling/ouders, leraar/klas en team/school.
- Leraren hebben behoefte aan ondersteuning vanuit specifieke expertise ('product leadership') waar het gaat om leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen. Dit blijkt uit uitspraken als 'informatie/voorlichting ziektebeeld en consequentie daarvan voor het onderwijs', maar ook om 'specifiek expertise' zoals ondersteuning bij grof- en fijnmotorische en sociaal-emotionele problemen als gevolg van de handicap. Hierbij is er behoefte aan 'begeleiding op maat': direct, praktisch, divers, flexibel ('operational excellence') en behoefte aan dialoog: meedenken, mee beoordelen, sparren, horizon verbreden ('customer intimacy').
- Leraren hebben hulpvragen met betrekking tot het functioneren van SWV-en. Voor hen is niet duidelijk wat de rol van de AB'er gaat worden binnen de SWV-en. Een mogelijke taak/rol kan een netwerkfunctie zijn of deelnemer aan een adviescommissie en/of disciplinair zorgteam.

- Leraren hebben geen zicht op de financieringsmogelijkheden bij Passend Onderwijs. Ze geven de voorkeur aan specialistische AB, maar accepteren generalistische AB'ers (Oosting 2010), mocht specialistische AB financieel niet haalbaar zijn.

5.4 Conclusies deelvraag 4

Hoe wordt het prototype diensten- en ondersteuningsaanbod door leraren in het regulier voortgezet onderwijs gewaardeerd?

In samenspraak met collega/medeonderzoeker is besloten om specifiek conclusies te trekken uit de data 'zeker wel' en 'waarschijnlijk wel', omdat dit items zijn waar leraren behoefte aan hebben. Met deze items kan de Dienst AB/LG leraren 'van ambulante dienst' zijn. De items waarop de respondenten 'zeker wel' en 'waarschijnlijk wel' antwoorden (maximale score 12) geven een antwoord op deelvraag 4 en is richtinggevend voor een antwoord op de onderzoeksvraag. De scores hierop zijn in een tabel (5.3) geplaatst. Blauw gedrukt staan de items die het hoogst scoren (11 en 12 x).

Bijlage 7 is een overzicht van de alle scores van de vragenlijst.

Niveau:	Score	Zeker wel / waarschijnlijk wel
Leerling/ouders		
	11	- Procesbegeleiding
	10	- Totaalobservatie
		- Ondersteunen ouders
		- Ondersteuning bij fijne motoriek
		- Ondersteuning bij schrijven
	9	- Oplossingsgerichte coaching-gesprekken
		- Voorlichting/spreekbeurt klasgenoten
		- Leren omgaan met (sociaal-emotioneel)
	8	- Aanvullend specifiek onderzoek
		- Advisering schoolloopbaan
		- Stagebegeleiding
		- Schrijfscreening
		- Ondersteuning bij zelfredzaamheid
	7	- Logopedische screening
		- Ondersteuning grove motoriek
	6	- Screening grove motoriek
Leraar/groep		
	11	- Informatie/voorlichting ziektebeeld
		- 'Meekijken over de schouder van de leraar'
		- Advisering aanpassingen in de klas
		- Advisering/ondersteuning opstellen HP o.b.v. HGW
		- Intermediair/schakel school-extern betrokkenen
		- Advisering m.b.t. schrijven/laptopgebruik
		- Advisering m.b.t. zelfredzaamheid
		- School Video Interactie Begeleiding
	10	- Collegiale consultatie
		- Advisering/ondersteuning m.b.t. leertaakgedrag
		- Advisering m.b.t. fijnmotorische vaardigheden
	9	- Coachen leraren / voorbeeldlessen
		- Ondersteunen bij oudergesprekken
		- Observatie/ondersteuning bij bewegingsonderwijs
	8	- Co-teaching
		- Advisering schoolloopbaan

Team/school		
	12	- Informatie/voorlichting/workshop ziektebeeld
	10	- Advisering aanpassingen/voorzieningen
		- Uitleenfunctie: depot en orthotheek
		- Vraagbaak bij acute problemen
		- Teamvoorlichting soc.-em. ontwikkeling
	9	- Meedenken/ondersteunen opstellen zorgprofiel
		- Teamvoorlichting fijne motoriek/schrijven
	8	- Coachen van teams
		- Advisering hoe om te gaan met ziekteverzuim
		- Teamvoorlichting grove motoriek
	7	- Deelnemer leerling-besprekingen
	6	- Intervisie zorg: participatie ZAT
		- Participeren ouderavond
SWV		
	9	- Netwerkfunctie
		- Deelnemer adviescommissie
		- Deelnemer multidisciplinair zorgteam
Clusteroverstijging		
	8	- Autisme steunpunt

Tabel 5.3: Overzicht scores 'zeker wel' en 'waarschijnlijk wel' van de vragenlijst

Uit het totaaloverzicht van de vragenlijsten is het volgende te concluderen:

- Leraren willen vooral binnen de school ondersteund worden en leggen, kijkend naar de hoogste scores, het zwaartepunt bij zich zelf:
 - Op het niveau van leraar/groep: 'informatie/voorlichting ziektebeeld', 'meekijken over de schouder van de leraar', 'advisering aanpassingen in de klas', 'advisering/ondersteuning opstellen HP o.b.v. HGW', 'intermediair/schakel school-extern betrokkenen', 'advisering m.b.t. schrijven/laptopgebruik', 'advisering m.b.t. zelfredzaamheid', 'School Video Interactie Begeleiding'.
 - Op het niveau van team/school: 'informatie/voorlichting/workshop ziektebeeld'
 - Op het niveau van leerling/ouders: 'procesbegeleiding: zoeken naar geschikte school (regulier of speciaal), therapie/training'.

Omdat minstens de helft van de 12 respondenten zeker wel of waarschijnlijk wel gebruik wil maken van ieder item, worden alle items opgenomen in het eindontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod.

Leraren plaatsen de volgende opmerkingen, adviezen en tips onder de vragenlijst:

- ✓ Ambulante begeleiding blijft essentieel binnen elke vorm van onderwijs, om zo een passende en goed werkende werk/leersfeer voor de leerling te ontwikkelen binnen regulier onderwijs. Huidige docenten beschikken uiteraard over vakkennis maar specifieke problematieken zoals gedragsproblemen en motorische problemen is voor hen vaak geheel nieuw en onbekend en dan is en blijft goede begeleiding geboden!
- ✓ Als coach weet ik hoe belangrijk de ambulante begeleiding is. Als docent weet je niet altijd wat er speelt. Tip: aan het begin van het schooljaar voorlichting aan vakdocenten.

- ✓ School video interactie begeleiding!!
- ✓ Vraagbaak bij acute problemen: e-mail ja; spreekuur op school nee.
- ✓ Ik zie jullie vooral als adviseurs voor IB'ers. Wij zouden dan weer de schakel zijn met docenten/mentoren/teams enz.
- ✓ Bij het autismesteunpunt heb ik 'ik weet niet' ingevuld omdat we daar AB'ers vanuit REC 4 voor hebben.
- ✓ De toekomst ligt denk ik vooral op het adviseren van de docent hoe hij in de klas vooruit kan met de specifieke leerling
- ✓ Bij veel adviesmogelijkheden is het afhankelijk van de specialist, ervaring en kunde van de persoon of het goed bruikbaar is.
- ✓ Individuele ondersteuning fijne motoriek en schrijven: of instantie, ergo enz.
- ✓ Observatie, advisering en begeleiding bij bewegingsonderwijs: i.o.m. instanties

Naar aanleiding van de opmerkingen bij de vragenlijsten is dit de conclusie:

- Ambulante begeleiding blijft geboden omdat docenten onbekend zijn met specifieke motorische problematieken. Voorlichting, advies aan intern begeleiders en docenten in de klas én vraagbaak zijn bij acute problemen is een taak voor de AB'er, naast individuele ondersteuning fijne motoriek/schrijven, en observatie/advisering/begeleiding bij bewegingsonderwijs of doorverwijzen naar instanties.

5.5 Antwoord onderzoeksvraag.

Met welk diensten- en ondersteuningsaanbod sluit de Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met een lichamelijke/motorische beperking binnen Passend Onderwijs aan bij de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier voortgezet onderwijs?

Op basis van de antwoorden op het prototype diensten- en ondersteuningsaanbod PO en VO is in overleg met de teamleider en de functionaris public relations van de Dienst AB/LG één aanbod samengesteld, waarin de accenten voor PO en VO zijn aangegeven (bijlage 8; een voorbeeld in tabel 5.4). Per niveau staat bovenaan waar de grootste behoefte aan is en onderaan waar minder behoefte aan is. Hiermee wordt recht gedaan aan de waardering die respondenten hebben gegeven aan de items.

Uiteindelijk is dit het aanbod waarmee de Dienst AB/LG aansluit bij de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier onderwijs en daarom is het eindontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod het antwoord op de onderzoeksvraag: 'Waarmee kan ik u van (ambulante) dienst zijn?'

NIVEAU	DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen			
				PO VO
LEERLING / OUDERS	ALGEMEEN			
	1	Procesbegeleiding: zoeken naar een geschikte school (regulier of speciaal), therapie/training.	*	*
	2	Totaalobservatie.	*	*
	3	Ouders ondersteunen bij aanvragen van specifieke middelen, regelingen en voorzieningen.	*	*

Tabel 5.4: voorbeeld eindontwerp

Kritische reflectie op het antwoord:

- Het aanbod sluit aan bij de hulvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren in het regulier onderwijs. De vraag blijft of zij zelf kunnen gaan bepalen van welke dienst en aanbieder ze gebruik willen maken. Het zijn namelijk de SWV-en die bepalen hoe en waar het geld besteed wordt.

5.6 Presentatie ontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod.

In de vergadering van de Dienst AB/LG op 13 mei 2013 hebben mijn collega/medeonderzoeker en ik een samenvatting van het PGO gegeven en het ontwerp voorgelegd aan collega's van de Dienst AB/LG. Hierop is de volgende feedback gegeven:

- Dit document geeft duidelijk aan wat de behoefte is en wordt.
- Het is een duidelijk overzicht van wat we als AB-dienst kunnen en van wat we nog moeten uitbreiden of gaan ontwikkelen.
- Het is in het ontwerp duidelijk wat onze specialiteit is.
- Het zou goed zijn als dit aanbod als speerpunt op de agenda komt voor komend schooljaar ten behoeve van visie- en beleidsontwikkeling.
- Dit is een mooi document om breder te leggen naar alle scholen voor regulier onderwijs, zodat er een nog bredere afspiegeling komt. Als dan ook blijkt dat er behoefte is aan de expertise die wij in huis hebben, al is het op afroep, dan kan er ook een kostenbeleid worden uitgezet wat past en binnen de marktprijs valt.
- Het geheel ziet er verzorgd uit en is redelijk compleet.
- De ondervraagde leraren geven duidelijk aan dat er een vraag voor ondersteuning van leerlingen met beperkingen is.
- Het gaat uit van 'op maat gemaakte trajecten' en dat zie ik in de toekomst gebeuren.

Naar aanleiding van de feedback kan geconcludeerd worden dat collega's dit eindontwerp bruikbaar vinden voor de toekomstige ontwikkelingen binnen de Dienst AB/LG richting Passend Onderwijs.

5.7 Aanbevelingen.

Het eindontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod maakt duidelijk wat de toegevoegde waarde is van de Dienst AB/LG voor leerlingen, leraren, scholen en SWV-en binnen Passend Onderwijs. Met dit aanbod kan de Dienst AB/LG zich profileren binnen het onderwijsveld en de SWV- en.

Aanbevelingen aan de directeur van de Externe Dienst en de teamleider van de Dienst AB/LG:

- Het is van belang om aan alle items uit het eindontwerp diensten- en ondersteuningsaanbod aandacht te schenken omdat minstens de helft van de respondenten aangegeven heeft hiervan gebruik te willen maken. Het is raadzaam om te beginnen met het onderhouden en ontwikkelen van de items die bovenaan staan in ieder niveau omdat deze het hoogst gewaardeerd zijn in het onderzoek.
- Het is van belang dat er een reële prijs gekoppeld wordt aan de diensten en producten. Immers met Passend Onderwijs zal daar een prijs voor betaald moeten worden.
- Het is van belang om op de website en in brochures het diensten- en ondersteuningsaanbod expliciet binnen begeleidingsniveaus te formuleren omdat onze klanten/afnemers dan kunnen zien wat de Dienst AB/LG op welk niveau aanbiedt. Geef hierbij aan of dit aanbod geldt voor PO of VO of beide.
- Het is zinvol om te onderzoeken waarom er minder PAB-aanvragen worden gedaan door leraren in het VO. Dit is van belang want als het VO ons nú niet weet te vinden doen ze dat ook niet binnen Passend Onderwijs. Advies aan de PR-functionaris: geef meer bekendheid aan de mogelijkheid van PAB in het VO.
- Het is van belang om PAB-aanvragen gedetailleerder te analyseren omdat dan de juiste specialist ingeschakeld kan worden. Hiermee kan een adequaat antwoord gegeven worden op de hulpvraag. Om te weten of de hulpvraag voldoende en naar wens is beantwoord is het raadzaam om na elk PAB-traject terug te koppelen naar de aanvrager. Dit is in het belang van de relatie met de klant (customer intimacy).
- Het is aan te bevelen om het formulier/format PAB zodanig aan te passen dat een hulpvraag gerichter gesteld kan worden omdat daarmee diffuse vraagstelling wordt voorkomen.

- Voor de dienst AB/LG is het van belang om de specifieke expertise te behouden en deze uit te breiden met nieuwe ondersteuningsdiensten op basis van de hulpvragen van leraren. Dit omdat in het PGO onder andere duidelijk is geworden dat leraren behoefte hebben aan ondersteuning vanuit specifieke expertise. Leraren vragen daarbij om begeleiding en ondersteuning op maat, dichtbij de leraar: direct en praktisch, op zijn/haar vragen gericht (vraag- en dialooggestuurd).
- Het is van belang om de dienstverlening in het werkveld ten behoeve van een goede klantrelatie te profileren: korte lijnen, snelle reactie, dicht bij de leerling, dicht bij de leraar, dicht bij de school. Dit omdat in het PGO onder andere duidelijk is geworden dat leraren behoefte hebben aan een 'snel' antwoord op hun hulpvraag.
- Het is aan te bevelen om in gesprek te blijven met de leraar op de werkvloer, de huidige en toekomstige klant, door bijvoorbeeld aan te sluiten bij zorgteams, overleggen van zorgcoördinatoren en SWV-en: 'Waarmee kan ik u van ambulante dienst zijn?'.

HOOFDSTUK 6 EVALUATIE EN REFLECTIE

In dit hoofdstuk evalueer ik het onderzoek en reflecteer ik vanuit vijf dimensies: beschrijvende, technische, biografische, kritische en metareflectie.

6.1 Beschrijvende reflectie

Met enthousiasme werd het idee voor PGO vorig schooljaar ontvangen door mijn directeur en teamleider, omdat het onderwerp aansluit bij het interne project *'Passend Onderwijs, Klaar voor de start!'* Mijn directeur heeft meteen handvatten aangereikt en gewezen op actuele literatuur. Een eerste aanzet tot het onderzoeksvoorstel werd in juni 2012 goedgekeurd door de beoordelaar. Begin schooljaar 2012-2013 kon het onderzoek van start gaan.

De begeleiding van het onderzoek wordt gekenmerkt door veel wisselingen.

Mijn directeur, zelf ervaren AB'er LG, wordt elders directeur. Mijn studiebegeleider van Fontys OSO geeft een 'GO' aan het uitgewerkte onderzoeksvoorstel en de -opzet, maar moet om gezondheidsredenen de begeleiding aan een ander overdragen. Mijn teamleider, jarenlang een door mij zeer gewaardeerde, deskundige collega, raakt overspannen en verkiest het om uit het leven te stappen. De vele wisselingen geven oponthoud; ik moet steeds weer het wat, hoe en waarom van het onderzoek uitleggen.

Van de feedback van de nieuwe studiebegeleider raak ik van slag: 'Is het niet meer een marketing onderzoek?'. Ik overweeg de opmerking heel serieus, bespreek het met mijn nieuwe teamleider. Ik word door haar bevestigd in mijn mening dat dit een onderwerp is voor een PGO Master SEN omdat het aansluit bij de actuele ontwikkeling waar de Dienst AB/LG op dit moment in zit: anticiperen op de komst van Passend Onderwijs, inhaken op de ondersteuningsbehoeften van het onderwijsveld en daarmee tegemoet komen aan de SEN van leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen.

6.2 Technische reflectie

Praktijkgericht onderzoek is nieuw voor mij en ik vind het een 'vak apart'; hier wordt écht een beroep gedaan op mijn reflectief onderzoekende houding. Ik maak een hele ontwikkeling door op het gebied van basisdimensies, mijn professionele beroepshouding en diepgang in kennistoepassing en -ontwikkeling.

Competenties:

- *Interpersoonlijk:*

Tijdens mijn PGO heb ik geen contact gehad met 'mijn' leerlingen. Ik heb dat gemist omdat daar mijn hart en kracht ligt. Ondanks dat feit heb ik een goed gevoel: mijn PGO is voor hen bedoeld. Als ik als AB'er onderwijsgevend met een goed passend aanbod van dienst kan zijn, zullen leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen die begeleiding krijgen die ze nodig hebben en waar ze recht op hebben. Ik hoop dat ik, mede door dit PGO, mijn werk kan blijven doen vanwege dit soort reacties: "Het is fijn om een persoon te treffen die niet alleen doet wat ze moet doen, maar daarbij ook gevoel en oprechtheid toont. En dat doe je naar onze zoon en iedereen toe!".

- *Orthopedagogisch/-didactisch:*

Omdat ik in dit PGO geen contact met leerlingen heb, heb ik deze competenties niet letterlijk in de praktijk gebracht. Ik weet door mijn PGO wel wat de wensen van leraren in het VO op dit gebied zijn. Daarop anticipeer ik nu al: samen met een leraar en leerling heb ik een mentorles voorbereid, waarin de leerling uitleg zou geven over het ziektebeeld en waarbij ik als expert aanwezig was om de leerling en mentor te ondersteunen en vragen te beantwoorden.

- *Organisatorisch:*

Goed omgaan met de beschikbare tijd was een van mijn leerpunten in mijn POP. Dat is me in dit PGO niet gelukt. Iedere fase van het onderzoek heeft veel meer tijd gekost dan gepland. Dat heeft vooral te maken met mijn onervarenheid met onderzoek en mijn streven om het meer dan goed te doen. Vaak heb ik iets opnieuw gedaan, uit mezelf omdat ik niet tevreden was, maar zeker op momenten dat ik feedback had gekregen.

Soms loop je ook tegen onverwachte zaken aan: de vragenlijst die ik door drie personen had laten testen, blijkt bij sommige versies van Word toch te verspringen. De deelnemers waren bereid om hem te printen en op papier aan te leveren.

- *Samenwerking met collega's:*

De betrokken onderwijsgevendenden uit het VO beschouw ik als collega's. Zij reageren positief op mijn vraag of ze mee willen werken aan mijn onderzoek. Sommigen zijn verbaasd dat ik zo'n belang hecht aan hun mening. Als ik dan aangeef dat ik van oordeel ben dat leraren voor de klas Passend Onderwijs tot een succes moeten maken, merk ik dat ze zich gewaardeerd voelen door de reactie: 'Daar heb je gelijk in'. Ondanks de positieve ontvangst van mijn verzoek op medewerking, viel de respons tegen. Menselijke en praktische redenen lagen daaraan ten grondslag

(ziekte, roosterwijziging, ingelaste vergadering), maar ook principiële redenen: spoedoverleg met leerling en ouders gaat, terecht, voor een onderzoeksinterview.

- *Competent in reflectie en ontwikkeling.*

In eerdere toetsen heb ik aangegeven dat ik reflecteren lastig vind, met name om het, tot in detail, op papier te zetten. Om mijn ontwikkeling te laten zien voer ik liever een gesprek of nodig iemand uit in mijn praktijk waarbij ik kan laten zien wie ik ben, wat ik doe en waarom ik iets doe zoals ik het doe.

Door de feedback van de studiebegeleider werd ik bij de uitwerking van de eerste hoofdstukken meteen weer met de neus op de feiten gedrukt: ik beschrijf te veel wat ik doe, wat ik gelezen heb, maar niet waarom ik het doe en waarom het gekozen belangrijk is voor mijn onderzoek. Vele malen heb ik me tijdens het onderzoek de waarom-vraag gesteld; dat wordt nu meer en meer, ook in mijn dagelijks werk, een automatisme. Ik weet dat het nog beter en explicieter kan, maar ik ben nu, voor wat dit onderzoek betreft tevreden; zeker qua tijd en energie die ik er in gestopt heb.

Basisdimensies:

B Diepgang in kennistoepassing en -ontwikkeling (gericht op maximale participatie en emancipatie).

B1 Kritisch toepassen van kennis

Dit onderzoek heeft bijgedragen aan mijn kennisontwikkeling ten aanzien van AB binnen Passend Onderwijs. Ik weet dat het werk van de AB'er meer vraag- en dialooggestuurd moet worden; ik ken de verschillende specifieke diensten waar ik me op moet richten. Het onderwerp staat zo dicht bij de ontwikkelingen die binnen de Dienst AB/LG gaande zijn dat de kennis gedurende het onderzoeksproces al door mij in praktijk is gebracht. Ik richt me veel meer op de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren en dat wordt gewaardeerd. Een LGF-begeleider zei bij de afsluiting van dit schooljaar: 'Je bent een vakvrouw; je weet veel over de problematiek en je bent er als ik vragen heb'.

B2.1 Gerichtheid op ontwikkelingsmogelijkheden

In dit onderzoek staan de hulpvragen en ondersteuningsbehoeften van leraren centraal. Als ik als AB'er hen van dienst ben, kunnen zij beter afstemmen op de onderwijsbehoefte en ontwikkelingsmogelijkheden van leerlingen.

Het PGO is ook richtinggevend voor mijn ontwikkelingsmogelijkheden. Ik werd al gewezen op een vacature op een van de betrokken scholen bij het PGO. Ik heb niet gesolliciteerd omdat het teveel een 'bureaufunctie' is; voor mij te ver weg van leerlingen en leraren.

B2.2 Samenwerken leren

Samenwerkend leren is binnen dit onderzoek van toepassing op mijn collega/medeonderzoeker en mij. Ik heb de samenwerking ervaren als inspirerend, stimulerend en ondersteunend. We hebben het onderzoek zowel op PO als VO kunnen richten, waardoor de opbrengst voor onze Dienst AB/LG groter is. We hebben het onderwerp verkend door elkaar te bevragen en de onderzoeksvraag en deelvragen te verhelderen. We hebben een grondige literatuurstudie gedaan, waarbij mijn collega/medeonderzoeker helemaal de diepte in gaat en alles uitgebreid in academisch taalgebruik formuleert en ik de rode draad en het 'voor iedereen begrijpelijk' taalgebruik in de gaten houd. We hebben ervaringen uitgewisseld bij het verzamelen van onderzoeksgegevens. We zijn met elkaar meegegaan naar het eerste interview en hebben elkaar feedback gegeven. De data zijn door ons samen geanalyseerd, wat de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek alleen maar vergroot. We hebben de eigen uitkomsten vergeleken met die van de ander en zijn zo tot conclusies en aanbevelingen gekomen. Het heeft geresulteerd in een gezamenlijk eindontwerp en presentatie binnen de Dienst AB/LG.

De studiebegeleider vroeg zich wel eens af of de samenwerking ons niet beperkt heeft in voortgang of diepgang van het onderzoek omdat je te veel rekening met elkaar moet houden. Dat gevoel heb ik nooit gehad. Integendeel zelfs, ik heb het als verrijkend ervaren. Er was slecht één aspect lastig: omdat we allebei zoveel weten met betrekking tot het onderwerp, vergaten we wel eens de lezer mee te nemen in ons onderzoeksverslag.

Als ik terugkijk zijn we tijdens het onderzoek écht 'critical friends' geweest. 'Kritisch' naar elkaar door niet alles van de ander zondermeer aan te nemen en 'vrienden' door elkaar bemoedigend door de 'dips' in het onderzoeksproces heen te slepen.

B2.3 Onderzoekend handelen

Mijn houding tijdens dit onderzoek was zowel leergierig als nieuwsgierig. Het theoretische kader met betrekking tot de onderzoeksvraag heb ik leren kennen en ik ben achter de wensen van de leraren in de praktijk gekomen. Ik merk dat ik proactiever in mijn praktijk sta: bespeur ik een hulpvraag of ondersteuningsbehoefte dan speel ik daar meteen op in door de mogelijkheid van PAB aan te geven.

6.3 Biografische reflectie

Zolang ik in het onderwijs werk (36 jaar) ligt mijn hart bij zorgleerlingen. Daarom heb ik in 2002 ook de overstap gemaakt van regulier basisonderwijs naar het Speciaal Onderwijs. Ik doe mijn werk als ambulante begeleider gedreven en vol overtuiging. In de afgelopen jaren

heb ik met mijn expertise een bijdrage geleverd aan succesvolle integraties van leerlingen met ziekten en handicaps in het regulier onderwijs. Voor leerlingen betekent functioneren op een 'gewone' school ook functioneren in de 'gewone' wereld, tussen 'gewone' mensen; ook in de toekomst. Daarom wil ik mijn werk binnen Passend Onderwijs voortzetten, samen met onderwijsgeevenden in het regulier onderwijs die 'onderwijs op maat' in de klas waar moeten maken.

6.4 Kritische reflectie

Ik merk dat mijn PGO intern en extern effect heeft:

- Intern:
Komend schooljaar gaat er weer veel meer ingestoken worden op het specialisme van de Dienst AB/LG en wordt het bieden van generalistische AB op een laag pitje gezet. Ik zal actief zijn in een werkgroep die het dienstenaanbod van de Dienst AB/LG verder gaat ontwikkelen op basis van onder andere dit PGO.
- Extern:
De betrokken scholen bij het PGO denken meer na over de taak/rol die de AB'er binnen Passend Onderwijs kan hebben. Op een van de betrokken scholen bij het PGO gaat een pilot 'Passend Onderwijs' van start dat geïnitieerd is door het SWV. Ik ga daar als AB'er actief aan deelnemen.

6.5 Metareflectie

De conclusies en aanbevelingen van mijn PGO vragen om een nieuw persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) in mijn werk. De focus komt voor mij te liggen op de volgende 'POP':

- Partnerschap: vraag- en dialooggestuurde samenwerking op het niveau van leerling/ouders, leraar/klas, team/school en SWV. Het accent komt te liggen op adviseren, ondersteunen en coachen van de leraar.
- Ondernemendheid: proactieve opstelling in het onderwijsveld. De toegevoegde waarde van de Dienst AB/LG uitdragen, participeren in netwerken, ogen en oren openhouden, mogelijkheden zien en nieuwe opdrachten genereren.
- Professionaliteit: borgen en waarborgen van de specifieke deskundigheid. Ik moet blijven investeren in vakmanschap, kennis en kunde; niet alleen op (speciaal) onderwijskundig gebied, maar ook op het gebied van klantgericht werken, attitude, communicatie en reflectie.

LITERATUUR / BRONNEN

- Batstra, L. & Pijl, S.J. (2011). *Zorgplicht in het buitenland*. Verkregen op 19-01-2013 via:
<http://www.ecpo.nl/nl/p4e45192e41ff9/publicaties-in-opdracht-van-ecpo.html>
- Boerman, R. (2008). *Hoe een ambulant begeleider voor beweging zorgt*.
Verkregen op 21-04-2012 via: <http://www.lbab.nl/userdata/conferenties%20AB/2008-1%20Artikel%20%20Rob%20Boerman.pdf>
- Boerman, R., Bruins, M., Craamer, L., Dollevoet, T., Essers, B., Hoogendoorn, G., Krabben, J., van der, Kuijs, K., Peeters, M., Rijnberg, E., Wit, J. & Wouters, P. (2001). *De ambulante begeleider als ondernemer*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Bolhuis, S. (2012). *Leren en veranderen*. Bussum: Coutinho.
- Booth, T. & Ainscow, M. (2002). *Index voor inclusie. Werken aan leren en participeren op school*. Tilburg/Antwerpen-Apeldoorn: Fontys OSO Garant.
- Cauffman, L. & Dijk, D.J. van (2009). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Amsterdam: Boom Onderwijs.
- Deci, E.L. & Chandler, C. (1986). The importance of motivation for the future of the LD Field. *Journal of learning disabilities*, 19, 587-594.
- Feringa L. & Hoogendoorn, G. (2004). *De competente ambulant begeleider*. Antwerpen: Maklu.
- Fuite, M., Haaijer, R. & Rood, F. (2011). De ambulant begeleider van 2020. Welke rollen zijn er voor de ambulant begeleider van de toekomst en welke vaardigheden passen hierbij? *VHZ-artikelen*. Pp 14-18. Verkregen op 24-11-2012 via:
www.fenac.nl/vhz/artikelen/2011/2011-1-artikel-2.pdf
- Greven, L.F. & Timmerhuis, A. (2008). Passend onderwijs. Kansen in beeld. *Sardes speciale editie*. September 2008, nr. 6. Utrecht: Sardes. Verkregen op 28-02-2013 via:
http://www.sardes.nl/publicaties_detail.php?nav=100&publ=19
- Groeneweg, B. (2010). De embedded ambulant begeleider van dichtbij. *Zorg Primair, nr. 1, 2010*. Verkregen op 10-01-2013 via:
<http://www.cursussen.hu.nl/los/Onderwijs%20en%20Opvoeding/Seminarium%20voor%20Orthopedagogiek/Seminarium%20voor%20Orthopedagogiek/Publicaties.aspx>
- Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Hoffmans C., Kuijs, K. & Spaans, G. (2007). *Past passend Onderwijs?* verkenning van ontwikkelingen in het funderend onderwijs op het terrein van de leerlingenzorg.
Verkregen op 27-12-2012 via:
www.henh.org/new/pdf/Past%20passend%20onderwijs.pdf

- Kuijt, D. (2012). AED nieuwsbrief voor ouders en scholen. Verkregen op 08-05-2012 via:
<http://www.aed-leiden.nl/aed-nieuwsbrief/nieuwsbrief-april-2012>
- Lange, R. de, Schuman, H. & Montessori, N.M. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Meijer, W. (2010). *Leerkrachten begeleiden bij passend onderwijs*.
 Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies.
- Oosting, N., Kapitein, J., Ommeren, C. & Schuman, H. (2010). *Interdisciplinair werken in de context van onderwijs en zorg*. Lectoraat onderzoeksgroep Levensloop- en loopbaanbegeleiding. REK in Ambulante begeleiding. Rapportage over het onderzoek over 2010-2011.
- Pameijer, N. & Beukering, T. van (2008). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider. Samen met leraar, ouders en kind aan de slag*. Leuven: Acco.
- Pameijer, N., Beukering, T. van & Lange, S. de (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam. Samen met collega's, leerlingen en ouders aan de slag*. Leuven/Voorburg: Acco.
- Rood, F. & Haaijer, R. (2010). Samen werken aan je eigen maatschappelijke opdracht.
 Verkregen op 18-12-2012 via <http://www.vanbeekveldenterpstra.nl//upload/1174.pdf>
- Schuman, H. (2010). *Inclusief Onderwijs. Dilemma's en uitdagingen*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Unesco (1994, 4 30). The Salamanca Statement and Framework for action on special needs education (1994). Pp. 5-12. Spain/Salamanca: Unesco. Verkregen op 28 december 2012 via:
http://www.unesco.org/pv_obj_cache/pv_obj_id_63E82E00B956CB7A3CF525F2ED36392878830300/filename/SALAMA_E.PDF
- Vijfeijken, M. v., Teurlings, C. & Liebrechts, K. (2010). *Ambulant begeleiders: Op zoek naar nieuwe taken en rollen*. Tilburg: IVA beleidsonderzoek en advies.
 Verkregen op 18-12-2012 via: www.kortlopendonderzoek.nl/organisatie_pdf
- Vries, W. de & Rossum, T. van (2012). *Blauwe bananen. Hoe creëer ik als dienstverlener unieke kernvaardigheden en onderscheidend vermogen?* Almere: W. de Vries jr. Marketing BV .

BIJLAGE 1: INVENTARISATIE AB-DIENSTEN

1. Mytylschool 1 : Eigen dienst AB/LG
2. Mytylschool 2.
3. Mytylschool 3.
4. Mytylschool 4.
5. Mytylschool 5.

	Mytylschool 1	Mytylschool 2	Mytylschool 3	Mytylschool 4	Mytylschool 5
Ondersteuning voor leerling (en ouders)	BEGELEIDING: - Rugzak Ambulante Begeleiding - Terugplaatsings Ambulante Begeleiding - Preventieve Ambulante Begeleiding	BEGELEIDING: - Rugzak Ambulante Begeleiding - Terugplaatsings Ambulante Begeleiding - Preventieve Ambulante Begeleiding	BEGELEIDING: - Rugzak Ambulante Begeleiding - Terugplaatsings Ambulante Begeleiding - Preventieve ambulante Begeleiding	BEGELEIDING: - Rugzak Ambulante Begeleiding - Terugplaatsings Ambulante Begeleiding - Preventieve Ambulante Begeleiding	BEGELEIDING: - Rugzak Ambulante Begeleiding - Terugplaatsings Ambulante Begeleiding - Preventieve Ambulante Begeleiding
	INDIVIDUELE LEERLING-TRAJECTEN: - Screening fijnmotorische kleutervaardigheden - Schrijfscreening individueel in groep 3-4-5 - Begeleiding bij het schrijfonderwijs: - alternatieven voor het schrijven - Beter leren omgaan met anderen - Beter leren omgaan met examenvrees - Beter leren omgaan met faalangst - Leer jezelf kennen - Tim en flapoor: training sociale vaardigheden - Schatjes, katjes, Watjes: weerbaarheidstraining	INDIVIDUELE LEERLING-TRAJECTEN: - Begeleiding bij het schrijfonderwijs: - alternatieven voor het schrijven - de aanvraag van voorzieningen en aangepast meubilair - Begeleiding bij het bewegingsonderwijs: - bewegingsonderwijs in het algemeen; - specifieke maatregelen (en materialen) om leerlingen met een motorische achterstand of beperking optimaal te kunnen laten deelnemen aan de gym- en zwemlessen en het	INDIVIDUELE LEERLING-TRAJECTEN: - Faalangstreduc-tietraining: voor kinderen en jongeren in de leeftijd van 10 tot 18 jaar - Onderwijs aan zieke leerlingen - Psycho-educatie bij ASS - School video Interactie Begeleiding - Spreekbeurten door kinderen met een rugzak (presentatie) - Vriendenprogramma (training)	INDIVIDUELE LEERLING-TRAJECTEN: - Schrijftraining - Ho, tot hier en niet verder - Rots en Water - Screening motorische vaardigheden - Schrijfscreening	INDIVIDUELE LEERLING-TRAJECTEN: - Uitvoeren van observaties en het bespreken ervan - Individuele ondersteuning en begeleiding van een leerling - Overleg met de (para)medici van het revalidatiecentrum - Advies en ondersteuning bij schrijfproblemen en/of motorische problemen: "Schrijven met een plus". - Dramatherapie: "Kinderen in de hoofdrol" - Grofmotorische ondersteuning tijdens de

	• Rots en Water: psychofysieke training • SVIB-traject: ik zie, ik zie, wat jij ook ziet!	buitenspelen. • Begeleiding op sociaal-emotioneel gebied. • Begeleiding fijne motoriek en ADL.			gymles • Cursus handicapbeleving (sociaal-emotioneel): "Superkids? Echt wel". • (school)Loopb aanbegeleiding
	ouders: • Ondersteunen van ouders bij: - Contacten tussen school en externe therapieën/ trainingen - het aanvragen van specifieke middelen, methodes en voorzieningen • Ondersteunen bij de aanvraag van Leerling Gebonden Financiering: herindicaties	ouders: • Ondersteuning bij aanvraag voorzieningen en regelingen	ouders: • Ondersteunen van ouders: - bij het maken van de afweging voor regulier onderwijs of speciaal onderwijs - bij het zoeken naar een geschikte school voor hun kind - bij het zoeken naar een geschikte therapie dan wel training - het kort houden van de lijntjes tussen school en externe therapieën dan wel trainingen - het aanvragen van specifieke middelen, methodes en voorzieningen	ouders: Workshop: - CO-OP - DCD	ouders: • Ondersteunen van ouders bij: - de aanvraag van Leerling Gebonden Financiering. - Verwijzing naar externe instanties - Adviseren en ondersteunen bij het aanvragen van hulpmiddelen en aangepast meubilair • Ergotherapie thuis.
Ondersteuning voor leraar (en groep)	DIENST: - Schrijfscreening in groep 3-4-5 - Screening fijnmotorische kleutervaardigheden - Begeleiding bij het bewegingsonderwijs	DIENST: Schoolbegeleidingstrajecten - Begeleiding bij het schrijfonderwijs in het algemeen - specifieke maatregelen op het gebied van schrijven - schrijfmethoden, materialen voor leerlingvolgsystemen, enz.	DIENST: • Aanleunklas • Handelingsgerichte diagnostiek (onderzoek)	DIENST: - Individueel handelingsplan motoriek - PAB: een kijkje over je schouder. Coaching/intervisie: - Begeleidingstraject met beelden - Intervisie met beelden - Intervisiegroep ZMLK	DIENST: • Informatie over handicap of ziekte en de consequenties daarvan voor het onderwijs - Uitvoeren van observaties en het bespreken ervan - Ondersteuning en begeleiding van de leerkracht en het team

		- Begeleiding bij het bewegingsonderwijs: - bewe gingsonderwijs in het algemeen; - specifieke maatregelen (en materialen) om leerlingen met een motorische achterstand of beperking optimaal te kunnen laten deelnemen aan de gym- en zwemlessen en het buitenspelen; - gebruik van specifieke screeningslijsten om een beter beeld te krijgen van leerlingen met motorische problemen. • Coördinatie van de hulp • Ondersteuning bij aanvraag voorzieningen en regelingen			- Adviseren en ondersteunen bij het maken van handelingsplannen en het opzetten van individuele leerlijnen - Verwijzing naar externe instanties - Advies en ondersteuning bij schrijfproblemen en/of motorische problemen: "Schrijven met een plus". - Grofmotorische ondersteuning tijdens de gymles - Ondersteunen bij de aanvraag van Leerling Gebonden Financiering. - Ergotherapie op school
	WORKSHOP: - "Bewegen maar dan anders" - "Handjes": inzicht in fijnmotorische functies - DCD: leerlingen met een onhandige motoriek - Schrijfdans	WORKSHOP:	WORKSHOP:	WORKSHOP: - Spel; werken met homogene subgroepen - Passend bewegingsonderwijs - CO-OP - Kinderyoga - Een doos vol gevoelens - Het huis vol gevoelens - Iedereen lekker aan het werk - NLD, ja of nee? - Meten=weten - Neuropsychologisch onderzoek	WORKSHOP:

				- ZMLK themamiddag - Hoe leert een ZMLK - Ook ik ga rekenen - Reken op maatwerk - Doen wat werkt - Zonder doel kun je niet scoren	
	VOORLICHTING/INFORMATIE: - NAH - Schrijven in de basis - Schrijfonderwijs op maat	VOORLICHTING/INFORMATIE:	VOORLICHTING/INFORMATIE: • Handelsgerichte diagnostiek (onderzoek) • Doe Normaal: een klassenpresentatie om meer begrip te creëren bij medeleerlingen	VOORLICHTING/INFORMATIE: - Is taakspel iets voor mij? - Autisme in het MBO - Leespraat - Transitiecoaching: van onderwijs naar werk	VOORLICHTING/INFORMATIE:
	TRAINING: • Schrijfonderwijs op maat • Schrijven in de basis	TRAINING:	TRAINING: • Kanjertraining: serie lessen gericht op de verbetering van het sociaal-emotionele klimaat in de groep • Onderwijs aan zieke leerlingen	TRAINING: - Remweg - Remweg 12+ - Naar een fijne groepssfeer (Taakspel) - Gedragsproblemen "Wat kan ik ermee?" - Jongeren met oppositioneel gedrag	TRAINING:
Ondersteuning voor team/school	DIENST: - Advisering methodes en methodieken - Begeleiding bij het opstellen van een handelingsplan of OKR - Consultatie - Coachen van leerkrachten/school teams - Co-teaching - Intervisie	DIENST: - Schoolbegeleidingstrajecten - Begeleiding bij het schrijfonderwijs: - schrijfonderwijs in het algemeen - specifieke maatregelen op het gebied van schrijven - schrijfmethoden, materialen voor	DIENST: • Aanleunklassen zijn verbonden aan een reguliere basisschool. De instructie van de leerstof vindt plaats in de aanleunklas. • Autisme steunpunt • Epilepsie Steunpunt	DIENST: - Consultatie schrijfproblemen - Een schrijfmethode kiezen - Is dit plekje passend? - Leespraat	DIENST: • Zorg voor kinderen in het reguliere onderwijs (AB): - Informatie over handicap of ziekte en de consequenties daarvan voor het onderwijs - Ondersteuning en begeleiding van de leerkracht en

	- Logopedische screening - Autisme steunpunt	leerlingvolgsystemen, enz. • Begeleiding bij het bewegingsonderwijs: - bewe gingsonderwijs in het algemeen; - aansc haf en invoering van een geschikte methode voor het vak bewegingsonderwijs; - gebr uik van een leerlingvolgsysteem om de motorische ontwikkeling goed te kunnen volgen - Onde rsteyning bij aanvraag voorzieningen en regelingen - Coör dinatie van de hulp	• Handelingsgerichte diagnostiek (onderzoek) • Onderwijs aan zieke leerlingen		het team - Voorlichting en advies van het gebruik van methodes en leer- en hulpmiddelen - Adviseren en ondersteunen bij het maken van handelingsplannen en het opzetten van individuele leerlijnen - Advies en ondersteuning bij schrijfproblemen en/of motorische problemen: “Schrijven met een plus”.
	WORKSHOP: • “Bewegen maar dan anders” • “Handjes”: inzicht in fijnmotorische functies • DCD: leerlingen met een onhandige motoriek • Schrijfdans	WORKSHOP:	WORKSHOP: - Gedragsverandering - DCD - Handelingsplanning - Hoog sensitieve kinderen - Leren kijken naar motoriek voor Peuters - Oplossingsgericht werken in de klas. - Omgaan met pesten - Schrijfles - De Schrijfklok - Sensorische informatieverwerking “Zien als ooit tevoren” - Schrijfcentrum	WORKSHOP: - Lijntekenen - Schrijfles in groep 3-4-5 - Schrijfles in groep 6-7-8 - Spel; werken met homogene subgroepen - DCD - NAH - Jongeren met oppositioneel gedrag - ZMLK themamiddag - Hoe leert een ZMLK - Leespraat	WORKSHOP:

			- Punt - Werkdrukvermindering (workshop + training) - NAH		
	VOORLICHTING/INFORMATIE: - NAH - Schrijfonderwijs op maat - Schrijven in de basis	VOORLICHTING/INFORMATIE	VOORLICHTING/INFORMATIE: • Geen Been om op te staan: Presentatie over hechtingsproblematiek voor teams in het basisvoortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs. • Presentatie: Zelfstandig werken in de klas	VOORLICHTING/INFORMATIE: - Peuters en motoriek - Schrijven - NAH - Remweg - Leespraat studiedag	VOORLICHTING/INFORMATIE:
	TRAINING/CURSUS:	TRAINING/CURSUS:	TRAINING/CURSUS: • Cursus: Leren kijken naar motoriek • Cursus: ZML-leerling in de groep	TRAINING/CURSUS: - Psycho-sociale ontwikkeling van kinderen - Jongeren met oppositioneel gedrag - Klein motorische ontwikkeling - Gedragsproblemen "Wat kan ik ermee?"	TRAINING/CURSUS:
PRODUCTEN	• Breakies, schrijftussendoortjes • De gymtas: ontwikkelingsmateriaal voor de grove motoriek • Motoriekkoffer Handjes • Kantoortje: mobiel concentratiehoekje.		- DCD "motorisch onhandig"/voorlichtingsfilm - De Schrijfklok - Zorgindicator - Krachtpatsers - Fotointerview - Bewegende verhalen - Schrijfkaartjes bovenbouw basisonderwijs - Lerarennetwerk (ZML) - Zorgindicator		

BIJLAGE 2: INVENTARISATIE PAB-AANVRAGEN VOORTGEZET ONDERWIJS

	Datum aanvraag	Naam / nr.	Diagnose (indien bekend)	Hulpvraag	Inzet
1	14-10-'11	270	Hypermobiliteit DCD, Syndroom van Asperger	Welke onderdelen van lichamelijke oefening ^{G2} kan L. wel en niet zo goed en welke onderdelen zou hij eigenlijk helemaal moeten doen?	gym
2	27-10-'11	285	linkszijdige diplegie	K. heeft moeite met het aanvaarden van haar handycap ^{S3} nu ze in de pubertijd zit. Het gaat niet goed op school. Ze loopt achter en kan moeilijk bijhouden het tempo op school is hoog. We zouden graag willen dat er iemand op school mee kan bemiddelen en praktische tips ^{A4} kan geven, en de school kan uitleggen ^{A1} waarom K. langzamer is en hoe ze daarmee om kunnen gaan ook in het vooruitzicht naar het examen.	AB
3	17-11-'11	307	Chronisch vermoeidheid syndroom	Advies in onderwijs ^{A1} m.b.t. chronisch vermoeidheid syndroom	AB
4	11-12-'11	337	geen	E. begint maandag met 4 uur aaneengesloten per dag. De week daarop enz willen we verder dat rooster opbouwen tot een volledig rooster. De ouders willen erg graag dat het goed van start gaat. E. moet tijdens de lessen veel drinken en dus naar het toilet (om buikklachten te voorkomen). Ook zal er contact moeten zijn met de ouders om alle in goed banen te leiden. De vragen zijn dus: Contact met ouders voor soepele herinvoering ^{A13} E. begeleiden bij de herstart ^{A1} , maar ook in de gaten houden met of we niet te hard van stapel gaan.	AB
5	13-02-'12	40	Madelung	Help K. zodat ze haar examen kan halen dit schooljaar. ^{A1}	AB
6	21-03-'12	76	Dystrofie aan haar knie	Hoe kunnen S., ouders ^{A13} en school ondersteund worden ^{A4} om ervoor te zorgen dat S. op een zo normaal mogelijke manier naar school kan?	fysio
7	29-03-'12	87	problemen rechterhand (ontbreken/beschadigde vingers)	Hulp bij inzet van stage. ^{A14}	Arbeid stoeleiding
8	20-04-'12	122	gegenereerde hyperlaxiteit in gewrichten bovenste extremititeit en knieën, essentiële tremor, kenmerken van NLD, informatieverwerking sstoornis.	Begeleiding bij het accepteren van zijn problematiek ^{S3} en de benodigde hulp (middelen) ^{A2} zoeken naar oplossingen. begeleiding bij structurering en planning ^{A3} om alle struikelblokken uit de weg te ruimen omdat het al moeilijk genoeg is voor C. bekijken of een rugzak ^{A9} mogelijk is.	Ergo + AB

9	11-05-'12	139	ADHD	We zouden graag willen dat de SOS-test A12 wordt afgenomen door een ergotherapeute.	ergo
10	27-08-'12	203	DCD	Er is geen rugzak aangevraagd, omdat men op de basisschool onvoldoende onderwijsbelemmeringen kon aantonen. We zien dat D. op het middelbaar onderwijs hulpvragen ^{A4} heeft, waar we hem toch graag bij willen helpen.	ergo
11	28-08-'12	217	DCD met hyperlaxiteit	AB is nodig om samen met E. te kijken hoe zijn motoriek op het moment is ^{F1} , hem te ondersteunen / tips te geven op praktisch gebied ^{A4} , zodat E. zijn examenjaar goed kan doorlopen. Te denken valt aan hoe goed te zitten, welk toetsenbord ^{F4} geschikt is, wat er voor het examen nodig en mogelijk is etc. Tevens is het noodzakelijk dat er iemand (samen met E.) kijkt naar de aanschaf van middelen ^{A2} zoals een nieuwe laptop (E. werkt tijdens de lessen met een laptop) en een 2 ^e boekenpakket.	AB + ergo
12	25-09-'12	242	ASS	V. is nu 15 jaar, hij heeft kernautisme. Een angstige, teruggetrokken jongen. Zijn handen trillen altijd. Wij merken het vooral bij het schrijven ^{F2} , maar thuis merken ouders het ook met bv. drinken inschenken ^{F3} We dachten eerst dat het spanning was, maar nu de spanning minder is geworden, blijft het probleem hetzelfde. Vroeger is hij wel voor zijn rug bij de fysio geweest maar nog nooit voor dit probleem. Wel is hij hypermobiel. Hij drukt nu heel hard zijn pen op het papier zodat zijn hand minder trilt, maar zo krijgt hij een pijnlijke, vermoeide hand. Dit belemmert hem zeer bij het werken op zijn niveau, vooral nu hij hele dagen op school werkt en dus ook schrijft. Hebben jullie materialen ^{A2} / adviezen ^{F2} voor ons want wij hebben niet voldoende kennis/materialen op dit vlak.	ergo
13	06-10-'12	224	DCD	Hoe kunnen op een grote school van VO met een minder overzichtelijke structuur adequaat begeleiding ^{A3} bieden aan S. en is dat toereikend?	AB
14	26-09-'12	247	Hypermobiliteits-syndroom, astma, allergieën, maag-darmpassageproblemen	Waar kunnen we Y. zo goed mogelijk in ondersteunen ? ^{A4} Kunnen wij als school nog meer voor hem betekenen dan dat we tot dusver al gedaan hebben?	AB
15	27-09-'12	263	Neurofibromatose Type 1	Is er tijdswinst te behalen met bijv. aangepast gereedschap ^{A2} ? Welke aanpassingen van opdrachten zijn evt. mogelijk? Kunnen vakdocenten daar tips ^{A4} over krijgen?	ergo

16	30-10-'12	285	Silver Russell syndroom	Zou een ergotherapeut mee willen denken over een mogelijke aanpassing voor K., zodat ze toch prettig op de stoelen ^{A2} op school kan zitten?	ergo
17	05-11-'12	290	NAH, op jonge leeftijd herseninfarct gehad	Hulp bij het aanvragen van een REC 3 ^{A9} . Tevens ondersteuning en met het onderzoeken ^{A12} wat de mogelijkheden zijn voor T. Handvatten, tips ^{A4} , alles is welkom!	AB
18	06-11-'12	292	NAH	Begeleiden leerproces ^{A5} na NAH ^{A1} (cognitieve functiestoornissen, met name geheugen en planning ^{A3}). Daarnaast hulp/advies bij aanvraag rugzak ^{A9} .	AB
19	07-11-'12	298	Spierspanning is laag, J. heeft moeite om bewegingen of activiteiten lang vol te houden, lang lopen, rennen, fietsen, maar ook langere tijd een zithouding aannemen is lastig. - Fijnmotorische handelingen , bv. knippen, plakken, tekenen, schrijven. - Zijn handschrift is niet vloeiend en lopend. - Hij schrijft vrij groot en wisselt regelmatigde lettergrootte, soms al in 1 enkel woord - Nauwkeurigheid is lastig, soms probeert hij het woord al schrijvende te verduidelijken - Vindt het moeilijk om op de lijn te blijven schrijven. - Hoe langer het woord, de zin en de tekst, hoe moeilijker het wordt. Na 5 minuten achter elkaar schrijven is het "op". - Tempo is laag. Hij krijgt de aantekeningen in de klas niet altijd op tijd overgenomen. - De ruimte in de werkboeken is voor J. vaak te klein, hij schrijft dan verder boven de oefening. Dit	Hoe kan J. met zijn motorische handicap ^{A1} zich handhaven in de klas? Is werken met een laptop een reële optie? Welke hulpmiddelen^{A2} zijn ondersteunend? Welke adviezen ^{A4} kunnen aanpakdocenten worden gegeven? Waar kan J. zelf op letten?	ergo

			wordt erg onduidelijk.		
20	06-12-'12	339	Stofwisselingsziekte	Hoe zorgen we ervoor dat A. geen/weinig achterstand oploopt tijdens haar afwezigheid op school? ^{A15} Hoe zorgen we voor een adequate overstap naar de bovenbouw (incl. profielkeuze ^{A!!})?	AB
21	12-12-'12	351	spina bifida en vermoeden van ASS	C. helpen de schoolorganisatie ^{A3} op orde te brengen, zelfacceptatie ^{S3} , sociale vaardigheden, aandacht voor puberproblematiek, ^{S2}	AB

BIJLAGE 3: VOORBEELD TRANSCRIPTIE INTERVIEW

Interview S2: d.d. 18 maart 2013

Deelnemers: MD mentor en EV teamleider

Interviewer: WL, AB'er van 3 leerlingen met lichamelijk/motorische beperkingen

Opname: collega/medeonderzoeker LC

WL	Ik vind het heel erg fijn dat jullie tijd vrij hebben kunnen maken, zeker na vandaag wat ik zag met al die crisISOverleggen.
MD	Ja
EV	Ja dat gebeurt soms he
WL	Ik vind het erg fijn dat jullie mee werken willen werken aan mijn praktijkgericht onderzoek voor mijn studie. Uhm ik zal een beetje uitleggen waar het over gaat. Nu kom ik hier als ambulant begeleider voor kinderen met lichamelijke of motorische handicaps. Straks met Passend Onderwijs gaat het veranderen. De geldstromen gaan dan niet meer naar ons en naar jullie toe, maar naar een samenwerkingsverbanden. Jullie hoeven niet; de de de gedwongen winkelnering ver verval, jullie hoeven niet meer. Wij zijn dan niet meer automatisch meer degenen die dan hier komen. Maar jullie kunnen diensten en producten gaan in kopen. Dat wil zeggen vanaf 2016 ongeveer. Die kun je bij ons inkopen kopen, maar ook bij anderen. Dus wij zijn nou
EV	Die gelden komen dan uit de samenwerkingsverbanden
WL	Juist. Maar wij zijn nou dus bezig met een soort bezinning van
MD	Hm ja
WL	wat moeten wij aanbieden wat hebben ze nodig, noem maar op. L. en ik zijn er van overtuigd dat de leerkrachten, de leraren, de zorgcoördinatoren, de IB-ers op school die maken of een kind goed functioneert. Dus wij vinden dat wij aan jullie moeten vragen waarmee kunnen wij jullie van ambulante dienst zijn als Passend Onderwijs er is. Vandaar dit interview. Als je aan de diensten denkt hè, de producten denkt, die jullie nodig hebben voor kinderen met lichamelijke motorische beperkingen wat willen jullie dan graag als Passend Onderwijs als pak hebben van ons. Even het belangrijkste.
EV	Voila, met een woord alles wat we nu ook hebben , hahaha
WL	Was het maar, maar wat bedoel je dan
EV	Als ik even gewoon kijk naar het uh traject dat wij uh afgelopen jaar hebben gelopen, samen gelopen hebben bij een aantal leerlingen, vind ik uhm het het fijne aan de samenwerking met jullie is dat jullie betrokken bij uh de gesprekken met de kinderen, jullie zijn uh betrokken bij de leerling, betrokken bij de ouders en daarom goed mee kijkend naar eh wat heeft dit kind nodig, wat kan school daarin bieden, wat kan school daarin niet in bieden. Eh, het het samen gevoel vind ik uhm als ik heel eerlijk mag zeggen, ten aanzien van cluster 4 vind ik dit wel een heel prettige samenwerking . Stel ook dat een nieuwe leerling hier vanuit jullie hier wil komen, dan merk ik gewoon dat gewoon een warmer overdracht . En uh daarom weet je eigenlijk ook heel precies wat je kunt verwachten, uh wat wij als school daar ook zorg aan kunnen bieden en uh ja ik merk dat ik persoonlijk dat wel heel prettig vind. En als ik dat dan vertaal naar de collega's toe, want die moeten dan
WL	Ja
EV	daadwerkelijk met die leerling gaan werken , dan merk je wel dat uh dat collega's dat wel waarderen zo dat die stappen worden genomen in combinatie met een ambulant begeleider
WL	Ja
EV	Dus dat is mijn uh
MD	Nou ja wat ik zelf erg uh prettig heb ervaren is dat de lijntjes kort zijn . Dus dat de contacten gewoon niet via via via gaan, maar dat er gewoon rechtsstreek contact is geweest.
WL	Ja
EV	Ja
MD	En ook dat overleg en ook deels het uh werkbezoek natuurlijk. Dat uh observeren van het terugkoppelen van wat er gezien is.
EV	Wat wat jullie vooral, wat jullie kracht is en dat uh heeft die andere uh REC 4 niet is dat jullie de individuele leerling kennen, want jullie zijn betrokken bij het proces van de leerling. En niet alleen een papierenleerling . Snap je wat ik bedoel
WL	Maar we zijn hier natuurlijk ook op basis van een van een leerling. Die heeft een rugzak.

EV	Maar REC 4
WL	Ja, heeft dat ook
EV	Maar die zitten op basis, die zitten aan de zijlijn of hoe moet ik dat zeggen. Uhm de coaches zijn het aanspreekpunt binnen school en uh die mevrouw L., J van de L. Nou zeg ik hier naam hier. Maar die kennen jullie niet he
WL	Die anonimiseren wij die naam
EV	Ik zeg het en meteen realiseer ik het me. Uhm die komt met de coaches de gesprekken doen en dan wordt de leerling besproken, dus voor J. is het een papieren leerling. Terwijl als ik met jou over C. praat, dan zie jij het als voor je, dan weet jij wat de beperkingen zijn van C., dan heb jij gesprekken met die ouders gehad, dan heb jij gesprekken gehad met ons dus jij zit helemaal in die casus. Jij weet waar wij het over hebben
WL	Ja ja
EV	Als wij zeggen van: uh hij heeft laptop continu niet bij. Dan weet jij waar wij het over hebben.
WL	Ja, ik eh ja
EV	En waarom dat dan komt. En uh dat vind ik persoonlijk gewoon het prettige eraan. En als ik heel eerlijk mag zeggen zou ik het liefst zo het ook zien vanuit die anderen. Want daar komt vaak nog een grote gedragsproblematiek bij kijken, een kind met PDD-NOS of iets dergelijks, en ja daar heb je zoveel verschillende soorten in. Ik bedoel iemand die zijn rechterhand niet kan gebruiken die kan zijn rechterhand niet gebruiken. Maar die kan niet op tien verschillende manieren zijn hand niet gebruiken, snap je
WL	Ja ja van de andere kant onze ziektebeelden zijn ook heel divers
EV	Ja maar dat is bij hun ook
WL	Ja ja ja
EV	Dat is bij hun ook. Maar dat maakt het ook net leuk ook, denk ik. Om bij dat ziektebeeld net te zorgen ja. Nou heb ik toch wel iets me ziektebeelden, dus. Dat scheelt wel. Dus maar ja, dat vind ik zelf wel een van de meest positieve
WL	Dus als ik het goed begrijp het totaalplaatje, dat je met dat je ten eerste de leerling kent, dat je contact hebt met de ouders, dat je contact hebt met degene die in de klas is, dat je het kind desnoods komt observeren, dat je aan alle kanten meekijkt
EV	Ja
WL	Dat is voor jullie
MD	Ja precies
EV	Dat is voor mij en nog eens ik spreek puur namens mij hè. Ik weet niet hoe onze school dit uh in de toekomst ziet.
WL	Nee nee maar ik vraag nou vanuit jouw praktijk. Uh richting toekomst hebben ze het erover dat wij dan misschien mensen op vier niveaus kunnen gaan functioneren. Op niveau van de leerling, op niveau van de leraar, niveau van het team, niveau van het samenwerkingsverband. Hoe kijken jullie daar nou tegenaan. Niveau van de leerling.
EV	Ik ik snap ff niet helemaal precies wat je bedoeld
WL	Nou als wij
EV	Dat doen jullie nou toch ook al
WL	Ja eigenlijk wel, nou ja
MD	Niet anders lijkt mij
WL	Nou het niveau van de leerling kwam het er net al heel duidelijk uit hè, van je kent de leerling je je komt voor hem je observeert hem
EV	Dus ben je daardoor ook meteen een aanspreekpunt vanuit het team
WL	Ja maar met
EV	Ja dat is dan maar een persoon, maar ik bedoel die verspreid het naar de rest. Het lijkt mij raar, ja dat zou ook nog kunnen, dat zie ik ook nog voor me
WL	Wat zie je voor je?
EV	Uh bijvoorbeeld dat jullie een voorlichting geven aan eh, laten we Ch. Even nemen. Dat jullie komen uitleggen wat is eh hemiplegie. Ik bedoel nou zit ik hier als verpleegkundige dus. Dan kun je nog wel wat dingen uitleggen. Maar ik bedoel ik kan me ook wel voorstellen dat anderen die helemaal niet weten wat een bepaald ziektebeeld is.
WL	Nou dat bedoelen ze met team dat je dus iets uit kunt leggen.
EV	Dat zou kunnen dat zie ik
WL	Dat zie je ook wel. Maar met leerkracht, bedoelen ze dat bijvoorbeeld dat je de leerkracht

	ondersteunt. Meer om die leerlingen te begeleiden.
EV	Ja dat zou ook kunnen, maar dat doe je nu ook, dat doen jullie nu toch ook. Je geeft nu toch ook tips hoe we met C. om moeten gaan.
WL	Ja dat klopt
EV	Het woord zorgklas was voldoende.
WL	Ja
EV	Als we dat geweten hadden dat het zo'n groot toverwoord was, hadden we dat eerder gedaan.
WL	Ja ja, Bij een leerling he, klopt ongelooflijk
EV	Maar ik bedoel
WL	Jaah, nee dat klopt ja
EV	Bij Ch. Heb jij ook van te voren tips heel keurig aangegeven van het kan bijvoorbeeld het kan zijn dat ze last heeft met bijvoorbeeld pannen tillen of eh. Nou is het allemaal honderd procent meegevallen, maar ik bedoel die tips die lagen er wel. Dus
WL	Dus van te voren is die informatie helemaal gegeven. Niet rechtstreeks aan het team maar wel met een informatiebulletin .
EV	Ja ja
WL	Klopt
EV	Ja en dat is wel naar het team gecommuniceerd maar of je dan, de ene keer zou het nodig zijn om dit met het hele team samen te doen, en de ene de andere keer zou het voldoende om het met de mentor te doen zoals M., en de andere keer moet het toch weer iets overstijgender met bijvoorbeeld de coördinator dus.
WL	Dus als ik het goed begrijp zoeken jullie ook een beetje zorg op maat, wat jullie op dat moment een nodig hebben, dat jullie aangeven van nou hierbij is het voldoende als jij met de mentor eh praat hoe hij die leerling aan moet pakken.
EV	Ja
MD	Ja
WL	Hierbij kom toch eens bij deze leerling toch eens een observatie doen. Of kom voor deze leerling eens uitleg geven aan het hele team. Het moet heel divers zijn, heel flexibel.
EV	Dat ben jij nou toch al?
WL	Ja ja, nee. En richting samenwerkingsverband hoe zie je dat onze een rol of een taak voor ons.
EV	Ja dat vind ik een lastige, want dat heb ik niet zo helder . Dat heb ik, dat is voor mij best wel lastig, hoe moet ik dat zien. Ik uh voor ons is dat niet helemaal duidelijk hoe die geldstroom dadelijk precies gaat plaatsvinden. Dus dan vind ik het ook heel lastig om daar een uh. Want zijn jullie dadelijk een bedrijf dat ingehuurd wordt door het samenwerkingsverband uh gaan jullie
WL	Dat weet ik niet
EV	Gaan jullie vallen echt onder het samenwerkingsverband.
WL	Dat in ieder geval ja
EV	Nee maar zo zijn er dus nog legio van mogelijkheden die nog niet allemaal duidelijk zijn
WL	Ja maar nu denk ik meer ons onze dat wij vanuit het samenwerkingsverband naar scholen gaan om leerlingen en leraren en teams te begeleiden daar kan ik me iets bij voorstellen. Maar in het samenwerkingsverband zelf denk je dat wij daar een rol kunnen hebben, er wordt gesproken over misschien uh nu heb je de indicatiestelling voor die rugzak, gaan wij dan meekijken met adviezen geven welke wie welke scholen welke gelden voor welke leerlingen nodig hebben. Is dat een taak voor ons denk je?
EV	Nou ik ik had het er pas geleden toevallig over gehad. Bijvoorbeeld probeer het even praktisch voor mij inzichtelijk te maken. Stel we hebben dadelijk een leerling dat we daar is een bepaalde zorg bij nodig, een rugzak heeft dadelijk die werking niet meer.
WL	Nee
EV	Dus wij moeten een heel goed handelingsplan hebben, dat handelingsplan gaat naar het samenwerkingsverband, en daar moet gekeken worden, van welke zorg daar nu nodig. Ik zie dan in dat samenwerkingsverband voor me een soort multidisciplinair overleg bij wijze van spreke waar iemand van onze school zit, waar iemand vanuit REC 3, REC 4 eh misschien nog wel psychiatrie, ik noem maar wat op, uh politie uh groenjeugd zorg dat daar een en dat daar dan die casussen besproken worden en dan wordt gekeken van oke met dit kind is deze zorg nodig , daar krijgen jullie zoveel gelden voor, want dan kan die en die zorg ook ingezet worden. Zoiets.
WL	Ja, dat het op die manier gaat.
EV	Ja

WL	En als het dan om ons gaat, dan gezegd wordt dit is een leerling daar moet dus door hun gebeuren. Dat begrijp ik dan uit jou.
EV	Nee er zit iemand in dat multidisciplinaire, daar zit dan ook iemand
WL	Ja van ons
EV	Van jullie
WL	Ja die meedenkt
EV	Of jij dat dan bent of
WL	Ja ja dat doet er ff niet toe. Maar dan eh
EV	Nee dat maakt dan niet uit
WL	Nee
EV	Nee je moet dat wel breed, voor mijn gevoel moet je dat wel breed trekken. Want wie is pipo 1 om te bepalen of pipo 3 ingezet moet worden, dat kan toch pipo 3 beter doen dan pipo 1
WL	Ja
MD	Of Mamaloe
EV	Ja of Mamaloe
EV	Maar dat is mijn
WL	En jij M.?
MD	Maar op zich als je dat soort overleg vormen kunt uh verwezenlijken, ik denk dat je dan heel concreet aan de slag kan gaan in plaats van heel veel uh wegen inslaan en vervolgens erachter komen van o nee we hebben jullie eigenlijk niet nodig of jij kunt niks voor mij betekenen of jullie kunnen wel iets voor mij betekenen. Dus dat je dat zo kunt afstrepn.
WL	Ja dus dat je dus die casus hebt, multidisciplinair en o dan weten we meteen waar we moeten zijn.
MD	Lijkt mij wel
EV	Een soort zorgteam maar dan multidisciplinair.
WL	Ja snap ik ja
EV	Dat zou mooi zijn
WL	Ja dat vind ik een goed idee. Een goed idee. En eh dat is een ander punt wat wel eens genoemd wordt, dat wij veel meer cluster overstijgend bezig zouden moeten zijn. Dus dat ik hier niet alleen kom voor kinderen met een lichamelijke en motorische beperking, maar ook voor andere problemen die er bij leerlingen. Hoe zie je dat?
EV	Bedoel je met PDD-NOS of zo
WL	Bijvoorbeeld
EV	Als daar jou kracht zit ja, dan zou ik zeggen ja. Maar ik vind wel dat je de mensen moet inzetten op hun kracht , dus stel dat ze beter zijn op eh het het inzichtelijk maken van een probleem die rondom cluster 3 hangen, waarom zou je dan zeggen dan ga ik die dan iemand, ja nee doe die nou ook maar bij cluster 4.
WL	Nee
EV	We hebben toch niet voor niks eh de
WL	De specialisaties
EV	Ja maar dat is mijn mening, dat vind zou ik raar vinden.
LC	Maar
EV	O jij mag niks zeggen
WL	Maar jij kijkt denk ik, eh als ik jou goed begrijp dan zeg je van ieder ding heeft wel zijn specialisme en ieder iedereen moet je dan ook op zijn kracht inzetten
EV	Ja ik vind dat je mensen sowieso op hun kracht moet inzetten. De een is gewoon beter in dat en dat ander is gewoon beter in dat.
WL	Ja ja, dat begrijp ik. En jij M. hoe zie jij dat.
MD	Nee eh ik ik zit te denken ook wat wat mijn rol nu geweest is afgelopen tijd eh vanuit C. zeg maar. Ik heb gewoon de nieuwste vorderingen en veranderingen heb ik als mentor doorgeven aan de andere docenten. En mijn specialisatie zit denk ik ook wel in ergens in die 10 jaar speciaal onderwijs
WL	Ja
MD	Dat mij volgens mij wel voor geleerd heeft om met bijvoorbeeld een C. te kunnen werken. En collega's die dat niet hebben, ja ik denk dat zij in zo verre wel weer ik geloof volgens mij worden ze allemaal wel geschoold
EV	Ja maar dan nog heeft de één een bepaalde competentie

MD	Hm (ja)
EV	in zich en kan die ander die wel willen ontwikkelen, maar komt dat er nooit uit. Omdat die gewoon die competentie niet bezit. Sommige competenties moet je ook van nature hebben.
WL	Maar in dit geval bedoel jij van , ik heb toen tips gegeven richting C.
MD	Ja
WL	En jij hebt die weer doorgespeeld
MD	Ja
WL	Dus door jou kwam het wel verder het team in
MD	Als het goed is wel, zeggende hopen dat andere mensen dat ook hebben gedaan natuurlijk.
EV	Uiteindelijk is C. nu diegene die het zelf
WL	Hij heeft hij heeft eh het opgepakt in ieder geval, dat is in ieder geval eh toch? Ja gelukkig. Was dat was ook de bedoeling.
EV	Ja
MD	Ja zeker
WL	En dat was alleen nog maar een PAB-traject eigenlijk he. Ja op dat moment. Dus maar gelukkig.
EV	Ja nee dat is goed opgepakt.
WL	Ik denk dat ik eh voldoende informatie heb van jullie. Hartstikke fijn, want ik vind ik vind dat jullie er helder over nadenken.

BIJLAGE 4: SAMENVATTINGEN INTERVIEWS

Samenvatting interview 1, school S1.

Waarmee kan ik je van (ambulante dienst) zijn?

Leerlingniveau:

- Leerlingspecifiek
- Zorg aan leerling bieden die het verdienen en er recht op hebben
- Ouders vinden het belangrijk dat er iemand met expertise meekijkt en leraren coacht

Leraarniveau:

- Als expert van een afstand kritisch meekijken naar intensieve begeleidingstrajecten.
- Ondersteuning: nieuwe openingen zien en horizon verbreden.
- Samen 'sparren' en zoeken naar oplossingen.
- Contact leggen met het medische circuit, ziekenhuizen, revalidatiecentrum e.d.
- Specifieke informatie, kennis en ervaring delen.
- Korte lijnen; direct contact; praktisch op school; leerlingspecifiek.

Team/schoolniveau:

- Geen algemene workshop o.i.d. voor één leerling.
- Wel aansturing van team of informatieverstrekking aan teams als dat nodig is, zodat zij praktische handvatten krijgen om zo'n kind in de klas goed te begeleiden.
- Eventueel mentor scholen zodat hij/zij het team instructie kan geven.
- Aansluiten bij het intern zorgteam, onderdeel leerlingbespreking voor de specifieke inbreng.
- Direct kunnen inschakelen bij aanmelding of bij ontstaan van problemen.
- Een soort PAB-traject: meedenken en mee beoordelen.
- Specifieke ondersteuning op school

Niveau SWV:

- Binnen SWV? Nog vrij abstract en afstandelijk.
- Er deel van uit maken
- Mee beoordelen of extra zorg en geld nodig is.

Clusteroverstijgend:

- Niet ter sprake geweest

Kernachtig:

- Met specifieke expertise datgene aanvullen wat wij als leraar/school niet weten en ons daarop coachen.

Samenvatting interview 2, school S2.

Waarmee kan ik je van (ambulante dienst) zijn?

Leerlingniveau:

- Betrokken bij leerling en ouders
- Kijken wat het kind nodig heeft
- Daadwerkelijk met de leerling werken
- Werkbezoek, observeren
- De leerling daadwerkelijk kennen; geen papieren leerling
- Je kent de leerling, je komt voor hem, je observeert hem
- Contact hebben met ouders.

Leraar:

- Samen met collega's stappen nemen
- Kort lijntjes, rechtstreeks contact
- Overleg, terugkoppelen van werkbezoek/observatie
- In de casus zitten waar wij het over hebben
- Tips geven aan docenten.

Team/schoolniveau:

- Kijken wat de school wel en niet kan bieden

- Aanspreekpunt voor het team.
- Voorlichting/informatie geven over ziektebeeld aan mentor, en/of team, en/of zorgcoördinator.
- Zorg op maat: wat op dat moment nodig is / gevraagd wordt. Divers en flexibel.
- Tips geven aan mentor, die het doorgeeft aan het team.

Niveau SWV:

- Niet zo helder.
- In een multidisciplinair zorgteam meekijken welke zorg leerlingen nodig hebben.

Clusteroverstijgend:

- Mensen inzetten op hun kracht; eigen specialisme.

Kernachtig:

- Het gaat om het totaalplaatje, dat je ten eerste de leerling kent, dat je contact hebt met de ouders, dat je contact hebt met degene die in de klas is, dat je het kind desnoods komt observeren, dat je aan alle kanten meekijkt.

Samenvatting interview 3, school S3.

Waarmee kan ik je van (ambulante dienst) zijn?

Leerlingniveau:

- Contact met de leerling
- In de klas observeren
- Praktische tips

Leraar:

- Expertise, voorlichting, warme overdracht
- Zoektocht buiten school / contacten onderhouden met externe veld
- Docent ondersteunen
- Contact met directe begeleiders van de leerling
- Docent die begeleid communiceert met collega's
- Nazorg, nabespreking na geobserveerde les

Team/schoolniveau:

- Gerichte onderwijsadviezen
- Oplossingen binnen school zoeken
- Ook naar oplossingen buiten school kijken
- Preventie: crisis voorkomen
- Andere externe deskundigen
- Andere visie op het geheel / breder kijken / blik van buiten school

Niveau SWV:

- Speelt helemaal geen rol
- Uitloopt op bureaucratisch gedoe
- Centraal punt waar leerlingen komen die daar geholpen kunnen worden?
- Het gaat er om dat wij de expertise krijgen die wij op dat moment nodig hebben; een persoon die geschikt is voor zijn taak

Clusteroverstijgend:

- Laat allebei bestaan, generalisten en specialisten; zowel iemand hebt die het overzicht heeft over alles, als iemand die de kennis heeft van iets specifiek

Kernachtig:

- Heel veel waarde aan mensen van buiten school die met een expertise de school inkomen en docenten, begeleiders adviseren en helpen

Samenvatting interview 4, school S4.

Waarmee kan ik je van (ambulante dienst) zijn?

Leerlingniveau:

- Eén iemand die verschillende disciplines mee brengt: specialistische ondersteuning bij bijv. gymles; daarnaast ook plannen, organiseren, structureren, gesprekjes
- De ergste gevallen één op één ondersteunen
- Leerlingspecifieke dingen

Leraarniveau:

- Een ondersteunende rol voor docenten
- Hulpmiddelen, tips, tools, handvatten
- Lesbezoek
- Met docent aan de slag gaan
- Ook mogelijkheden bieden voor de rest van de klas, een apart groepje
- Een soort klassenassistentfunctie
- Co-teaching

Team/schoolniveau:

- Iemand stationair op school
- Leerlinggerichte vergadering
- Scholing die direct de klas in kan; heel praktisch
- Voorlichting team

Niveau SWV:

- Netwerk goed hebben staan

Clusteroverstijgend:

- Als jullie clusteroverstijgend kunnen, denk ik wel dat je veel meer kans maakt.
- Beperkte middelen: op zoek naar brede inzetbaarheid

Kernachtig:

- het fijnste clusterspecifieke mensen, natuurlijk is dat qua kennis en know how het fijnst, maar twijfels of dat financieel kan.

BIJLAGE 5: VERANTWOORDING PROTOTYPE VOORTGEZET ONDERWIJS

Bovenkant formulier

NIVEAU	VERANTWOORDING PROTOTYPE DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen Voortgezet Onderwijs Samenstelling vanuit datagegevens uit: A = Bestaande aanbod AB (o = ons eigen aanbod; x = aanbod andere dienstenAB/LG) P = PAB I = Interviews			
	Data verkregen uit:		Item in prototype	
	A	P	I	
LEERLING / OUDERS	ALGEMEEN			
			x	Oplossingsgerichte coachingsgesprekken met leerlingen.
	x	A ¹	x	Voorlichting klasgenoten / begeleiding bij spreekbeurten (over ziektebeeld).
	x	A ¹⁰	x	Totaalobservatie.
		A ¹²	x	Aanvullend specifiek onderzoek (fysio/ergo/orthopedagoog/neuropsycholoog).
	o			Logopedische screening / gespecialiseerde logopedie.
	x	A ¹¹		Advisering schoolloopbaan / profielkeuze / vervolgopleiding / arbeidstoeleiding.
		A ¹⁴		Stagebegeleiding.
	x	A ¹¹		Procesbegeleiding: zoeken naar een geschikte school (regulier of speciaal), therapie/training.
	o		x	Ouders ondersteunen bij aanvragen van specifieke middelen, regelingen en voorzieningen.
	GROVE MOTORIEK			
			x	Screening grove motoriek.
	x	G ²	x	Individuele ondersteuning bij grove motoriek: gymnastiek, buiten spelen, veiligheid.
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN			
	x	F ¹	x	Individuele ondersteuning bij fijne motoriek, (motorische) remedial teaching / preteaching
	o	F ²	x	Schrijfscreening individueel.
	o	F ²	x	Individuele ondersteuning bij schrijven: proces, uitvoering, pengreep, alternatieve materialen (bijv. laptop) en methodes.
	x	F ³	x	Individuele ondersteuning bij zelfredzaamheid/ADL (Activiteiten van het Dagelijks Leven).
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING			
	o	S ²	x	Leren omgaan met: jezelf en anderen (handicapbeleving en -acceptatie),

		S ³		faalangst. Training sociale vaardigheden, weerbaarheidstraining, psycho-fysieke training, psycho-educatie.
	Data verkregen uit:			Item in prototype
	A	P	I	

LERAAR/GROEP	ALGEMEEN			
	o	A ¹ A ⁵	x	Informatie/voorlichting ziektebeeld en de consequenties daarvan voor het onderwijs.
	o		x	Collegiale consultatie: AB, fysio, ergo, logo, SOVA-trainer.
	x	A ⁴	x	Kortdurende trajecten: 'Meekijken over de schouder van de leraar' n.a.v. hulpvragen en handelingsverlegenheid.
	x	A ¹¹		Advisering schoolloopbaan / profielkeuze / vervolgopleiding / arbeidstoeleiding.
	o		x	Coachen van mentoren.
	o		x	Coachen van leraren / voorbeeldlessen.
	o		x	'Handen in de klas' / co-teaching.
		A ²	x	Advisering aanpassingen in de klas.
	o			Advisering en ondersteuning bij opstellen handelingsplan op basis van handelingsgericht werken en -diagnostiek.
		A ³	x	Advisering/ondersteuning m.b.t. leer-taakgedrag en huiswerkattitude.
		A ¹²	x	Ondersteunen bij oudergesprekken.
	x		x	Intermediair/schakel tussen school en extern betrokkenen (medici, paramedici, maatschappelijk werk, Jeugdzorg, enz.).
	GROVE MOTORIEK			
	o		x	Observatie, advisering en begeleiding bij bewegingsonderwijs.
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN			
	x	F ¹	x	Advisering m.b.t. fijnmotorische vaardigheden (handvaardigheid, tekenen, techniek, e.d.).
	x	F ² F ⁴	x	Advisering m.b.t. schrijven/laptopgebruik.
	x	F ³	x	Advisering m.b.t. zelfredzaamheid / ADL (Activiteiten van het Dagelijks Leven).
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING			
	o			School Video Interactie Begeleiding

TEAM / SCHOOL	ALGEMEEN			
	o	A ¹ A ⁵	x	Informatie/voorlichting/workshop over specifieke ziektebeelden en de consequenties daarvan voor de schoolorganisatie.
	x	A ²	x	Advisering aanpassingen en voorzieningen in de school en ondersteuning bij de aanvraag.
	o			Uitleenfunctie specifieke materialen en hulpmiddelen: uit depot en orthotheek.
	o		x	Intervisie zorg: participatie ZAT.
			x	Meedenken/ondersteunen bij opstellen zorgprofiel / ondersteuningsprofiel.
			x	Deelnemer aan leerling-besprekingen / leerling-gerichte vergaderingen.

	x	A ¹⁵		Advisering hoe om te gaan met ziekteverzuim, digitaal onderwijs, vrijstellingen, herkansingsmogelijkheden e.d.
	o		x	Coachen van teams.
		A ¹		Participeren ouderavond: informatie/lezing.
			x	Vraagbaak bij acute problemen: telefonisch, e-mail, spreekuur op de school.

	Data verkregen uit:			Item in prototype
	A	P	I	

	GROVE MOTORIEK			
	o	A ¹	x	Teamvoorlichting/scholing/workshops (op maat).
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN			
	o	A ¹	x	Teamvoorlichting/scholing/workshops (op maat).
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING			
	o	A ¹	x	Teamvoorlichting/scholing/workshops/ methodes/methodieken (op maat).

SWV				
			x	Netwerkfunctie
			x	Deelnemer aan adviescommissie: mee beoordelen of extra zorg en geld nodig is.
			x	Deelnemer multidisciplinair zorgteam: meekijken welke zorg leerlingen nodig hebben.

CL US	o			Autisme-steunpunt.
-------	---	--	--	--------------------

Onderkant formulier

BIJLAGE 6: PROTOTYPE / VRAGENLIJST VOORTGEZET ONDERWIJS

PROTOTYPE DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD

Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen.

Deze vragenlijst is ingevuld door (functie aankruisen):

- ☐ Leraar
- ☐ Mentor
- ☐ Intern leerlingbegeleider / LGF-begeleider
- ☐ Zorgcoördinator / LGF-coördinator
- ☐ Teamleider / afdelingsleider
- ☐ Anders, te weten:

Dit eerste ontwerp is tot stand gekomen door: documentenonderzoek van het huidige aanbod en aanvragen voor Preventieve Ambulante Begeleiding (PAB), aangevuld met informatie uit interviews.

Het ontwerp is ingedeeld in 5 niveaus: leerling/ouders, leraar, team/school, samenwerkingsverband (SWV) en clusteroverstijgend.

De items per niveau (uitgezonderd SWV en clusteroverstijgend) betreffen: algemeen, grove motoriek, fijne motoriek/schrijven en sociaal-emotionele ontwikkeling. Met uitzondering van het niveau van clusteroverstijging hebben de items betrekking op de begeleiding van leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen.

Wil je per item, door een kruisje te zetten in het selectievakje, **aangeven of de ambulante dienst je hiermee van dienst kan zijn binnen Passend Onderwijs?**:

zeker wel / waarschijnlijk wel / weet ik niet / waarschijnlijk niet / zeker niet.

Dit duurt ongeveer 15 minuten.

Bij voorbaat hartelijk dank voor je medewerking!

Wilma Latour

Ambulant begeleider

18 april 2013

NIVEAU	DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD Voortgezet Onderwijs Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen.	Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Weet ik niet	Waarschijnlijk niet	Zeker niet
LEERLING / OUDERS	ALGEMEEN:					
	Oplossingsgerichte coachingsgesprekken met leerlingen.	☐	☐	☐	☐	☐
	Voorlichting klasgenoten / begeleiding bij spreekbeurten (over ziektebeeld).	☐	☐	☐	☐	☐
	Totaalobservatie.	☐	☐	☐	☐	☐
	Aanvullend specifiek onderzoek (fysio/ergo/orthopedagoog/neuropsycholoog).	☐	☐	☐	☐	☐
	Logopedische screening / gespecialiseerde logopedie.	☐	☐	☐	☐	☐
	Advisering schoolloopbaan / profielkeuze / vervolgonderwijs / arbeidstoeleiding.	☐	☐	☐	☐	☐
	Stagebegeleiding.	☐	☐	☐	☐	☐
	Procesbegeleiding: zoeken naar geschikte school (regulier of speciaal), therapie/training.	☐	☐	☐	☐	☐
	Ouders ondersteunen bij aanvragen van specifieke middelen, regelingen en voorzieningen.	☐	☐	☐	☐	☐
	GROVE MOTORIEK					
	Screening grove motoriek.	☐	☐	☐	☐	☐
	Individuele ondersteuning bij grove motoriek: gymnastiek, mobiliteit, veiligheid.	☐	☐	☐	☐	☐
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN					
	Individuele ondersteuning bij fijne motoriek, (motorische) remedial teaching / preteaching.	☐	☐	☐	☐	☐
	Schrijfscreening individueel.	☐	☐	☐	☐	☐
	Individuele ondersteuning bij schrijven: proces, uitvoering, pengreep, alternatieve materialen (bijv. laptop).	☐	☐	☐	☐	☐
	Individuele ondersteuning bij zelfredzaamheid/ADL (Activiteiten van het Dagelijks Leven).	☐	☐	☐	☐	☐
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING					
	Leren omgaan met: jezelf en anderen (handicapbeleving en -acceptatie), faalangst, examenvrees. Training sociale vaardigheden, weerbaarheidstraining, psychofysieke training, psycho-educatie.	☐	☐	☐	☐	☐

LERAAR	ALGEMEEN					
	Informatie/voorlichting ziektebeeld en de consequenties daarvan voor het onderwijs.	☐	☐	☐	☐	☐
	Collegiale consultatie: AB, fysio, ergo, logo, SOVA-trainer.	☐	☐	☐	☐	☐
	Kortdurende trajecten: 'Meekijken over de schouder van de leraar' n.a.v. hulpvragen en handelingsverlegenheid.	☐	☐	☐	☐	☐
	Coachen van leraren / voorbeeldlessen.	☐	☐	☐	☐	☐
	'Handen in de klas' / co-teaching.	☐	☐	☐	☐	☐
	Coachen van mentoren.	☐	☐	☐	☐	☐
	Advisering aanpassingen in de klas.	☐	☐	☐	☐	☐
	Advisering en ondersteuning bij opstellen handelingsplan op basis van handelingsgericht werken en -diagnostiek.	☐	☐	☐	☐	☐
	Advisering/ondersteuning m.b.t. leer-taakgedrag en huiswerkattitude.	☐	☐	☐	☐	☐
	Advisering schoolloopbaan / profielkeuze / vervolgopleiding / arbeidstoeleiding.	☐	☐	☐	☐	☐
	Ondersteunen bij oudergesprekken.	☐	☐	☐	☐	☐
	Intermediair/schakel tussen school en extern betrokkenen (medici, paramedici, maatschappelijk werk, Jeugdzorg, enz.).	☐	☐	☐	☐	☐
	GROVE MOTORIEK					
	Observatie, advisering en begeleiding bij bewegingsonderwijs.	☐	☐	☐	☐	☐
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN					
	Advisering m.b.t. fijnmotorische vaardigheden (handvaardigheid, tekenen, techniek, e.d.).	☐	☐	☐	☐	☐
	Advisering m.b.t. schrijven/laptopgebruik.	☐	☐	☐	☐	☐
	Advisering m.b.t. zelfredzaamheid ADL (Activiteiten van het Dagelijks Leven).	☐	☐	☐	☐	☐
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING					
School video Interactie Begeleiding.	☐	☐	☐	☐	☐	
TEAM / SCHOOL	ALGEMEEN					
	Informatie/voorlichting/workshop over specifieke ziektebeelden en de consequenties daarvan voor de schoolorganisatie.	☐	☐	☐	☐	☐
	Advisering aanpassingen en voorzieningen in de school en ondersteuning bij de aanvraag.	☐	☐	☐	☐	☐
	Uitlenen van specifieke materialen en hulpmiddelen uit depot en orthotheek.	☐	☐	☐	☐	☐
	Intervisie zorg: participatie ZAT.	☐	☐	☐	☐	☐

	Meedenken/ondersteunen bij opstellen zorgprofiel / ondersteuningsprofiel.	☐	☐	☐	☐	☐
	Coachen van teams.	☐	☐	☐	☐	☐
	Advisering hoe om te gaan met ziekteverzuim, digitaal onderwijs, vrijstellingen, herkansingsmogelijkheden e.d.	☐	☐	☐	☐	☐
	Deelnemer aan leerling-besprekingen / leerling-gerichte vergaderingen.	☐	☐	☐	☐	☐
	Vraagbaak bij acute problemen: telefonisch, e-mail, spreekuur op school.	☐	☐	☐	☐	☐
	Participeren ouderavond: informatie/lezing.	☐	☐	☐	☐	☐
	GROVE MOTORIEK					
	Teamvoorlichting/scholing/workshops (op maat).	☐	☐	☐	☐	☐
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN					
	Teamvoorlichting/scholing/workshops (op maat).	☐	☐	☐	☐	☐
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING					
	Teamvoorlichting/scholing/workshops/methodes/methodieken (op maat).	☐	☐	☐	☐	☐

SWV					
	Netwerkfunctie	☐	☐	☐	☐
	Deelnemer aan adviescommissie: mee beoordelen of extra zorg en geld nodig is.	☐	☐	☐	☐
	Deelnemer multidisciplinair zorgteam: meekijken welke zorg leerlingen nodig hebben.	☐	☐	☐	☐

CLUSTER OVER STIJGEND					
	Autismesteunpunt	☐	☐	☐	☐

Ruimte voor opmerkingen, adviezen en tips:

BIJLAGE 7: TOTAALOVERZICHT DATA PROTOTYPE / VRAGENLIJST VO

PROTOTYPE ONTWERP DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD

Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen.

Dit prototype ontwerp is tot stand gekomen door: documentenonderzoek van het huidige aanbod en aanvragen voor Preventieve Ambulante Begeleiding (PAB), aangevuld met informatie uit interviews.

Het is ingedeeld in 5 niveaus: leerling/ouders, leraar, team/school, samenwerkingsverband (SWV) en clusteroverstijgend.

De items per niveau (uitgezonderd SWV en clusteroverstijgend) betreffen: algemeen, grove motoriek, fijne motoriek/schrijven en sociaal-emotionele ontwikkeling. Met uitzondering van het niveau van clusteroverstijging hebben de items betrekking op de begeleiding van leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen.

De vragenlijst is ingevuld door:

- 4x Leraar/mentor
- 4x LGF-begeleider* / Intern leerlingbegeleider
- 4x Zorgcoördinator / LGF-coördinator / teamleider

** Totaal 12 vragenlijsten, waarbij één LGF-begeleider alleen het blok van de leraar en team/school heeft ingevuld.*

Per item is aangegeven: **kan de Dienst AB/LG je hiermee van dienst zijn binnen**

Passend Onderwijs?: zeker wel / waarschijnlijk wel / weet ik niet / waarschijnlijk niet / zeker niet.

In het overzicht heb ik per item naar de som van de scores bij 'zeker wel' en 'waarschijnlijk wel' gekeken.

- De laagste score is drie maal een 6: rood in het prototype.
- Drie items krijgen als score een 7: oranje in het prototype.
- Twintig items krijgen een score van 10 of hoger: groen in het prototype.

Tot slot zijn de opmerkingen van de respondenten opgenomen naar aanleiding van dit prototype ontwerp.

NIVEAU	DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD Voortgezet Onderwijs							
	Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen.			Zeker wel	Waarschijnlijk wel	Weet ik niet	Waarschijnlijk niet	Zeker niet
LEERLING / OUDERS	ALGEMEEN:							
	Oplossingsgerichte coachingsgesprekken met leerlingen.	TOTAAL	7	2	1	1	0	
		Mentor/ Leraar						
		IB/ LGF-beg.						
		Zorgc./ Teaml.						
	Voorlichting klasgenoten / begeleiding bij spreekbeurten (over ziektebeeld).	TOTAAL	8	1	1	0	1	
		Mentor/ Leraar						
		IB/ LGF-beg.						
		Zorgc./ Teaml.						
	Totaalobservatie.	TOTAAL	8	2	1	0	0	
		Mentor/ Leraar						
		IB/ LGF-beg.						
		Zorgc./ Teaml.						
	Aanvullend specifiek onderzoek (fysio/ergo/orthopedagoog/neuropsycholoog).	TOTAAL	6	2	1	2	0	
		Mentor/ Leraar						
		IB/ LGF-beg.						
		Zorgc./ Teaml.						
	Logopedische screening / gespecialiseerde logopedie.	TOTAAL	4	3	2	2	0	
		Mentor/ Leraar						
		IB/ LGF-beg.						
		Zorgc./ Teaml.						
	Advisering schoolloopbaan / profielkeuze / vervolgopleiding / arbeidstoeleiding.	TOTAAL	5	3	2	1	0	
		Mentor/ Leraar						
		IB/ LGF-beg.						
		Zorgc./ Teaml.				1		
	Stagebegeleiding.	TOTAAL	2	6	1	1	1	
		Mentor/						

	Leraar					
	IB/ LGF-beg.	I	I			I
	Zorgc./ Teaml.		IIII			
Procesbegeleiding: zoeken naar geschikte school (regulier of speciaal), therapie/training.	TOTAAL	6	5	0	0	0
	Mentor/ Leraar	II	II			
	IB/ LGF-beg.	II	I			
	Zorgc./ Teaml.	II	II			
Ouders ondersteunen bij aanvragen van specifieke middelen, regelingen en voorzieningen.	TOTAAL	8	2	0	1	0
	Mentor/ Leraar	III			I	
	IB/ LGF-beg.	III				
	Zorgc./ Teaml.	II	II			
GROVE MOTORIEK						
Screening grove motoriek.	TOTAAL	5	1	3	2	0
	Mentor/ Leraar	II		I	I	
	IB/ LGF-beg.	I	I	I		
	Zorgc./ Teaml.	II		I	I	
Individuele ondersteuning bij grove motoriek: gymnastiek, mobiliteit, veiligheid.	TOTAAL	5	2	2	1	1
	Mentor/ Leraar	II	I			I
	IB/ LGF-beg.	I	I	I		
	Zorgc./ Teaml.	II		I	I	
FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN						
Individuele ondersteuning bij fijne motoriek, (motorische) remedial teaching / preteaching.	TOTAAL	2	8	0	0	1
	Mentor/ Leraar	II	I			I
	IB/ LGF-beg.		III			
	Zorgc./ Teaml.		IIII			
Schrijfscreening individueel.	TOTAAL	3	5	2	0	1
	Mentor/ Leraar	II		I		I
	IB/ LGF-beg.		III			
	Zorgc./ Teaml.	I	II	I		
Individuele ondersteuning bij schrijven: proces, uitvoering, pengreep, alternatieve materialen (bijv. laptop).	TOTAAL	2	8	0	0	1
	Mentor/ Leraar	II	I			I
	IB/ LGF-beg.		III			
	Zorgc./ Teaml.		IIII			

	Individuele ondersteuning bij zelfredzaamheid/ADL (Activiteiten van het Dagelijks Leven).	TOTAAL	8	0	1	1	1
		Mentor/ Leraar	III				I
		IB/ LGF-beg.	II			I	
		Zorgc./ Teaml.	III		I		
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING						
	Leren omgaan met: jezelf en anderen (handicapbeleving en -acceptatie), faalangst, examenvrees. Training sociale vaardigheden, weerbaarheidstraining, psychofysieke training, psycho-educatie.	TOTAAL	8	1	1	1	0
		Mentor/ Leraar	III			I	
		IB/ LGF-beg.	II	I			
		Zorgc./ Teaml.	III		I		

LERAAR	ALGEMEEN						
	Informatie/voorlichting ziektebeeld en de consequenties daarvan voor het onderwijs.	TOTAAL	10	1	0	1	0
		Mentor/ Leraar	III			I	
		IB/ LGF-beg.	III				
		Zorgc./ Teaml.	III	I			
	Collegiale consultatie: AB, fysio, ergo, logo, SOVA-trainer.	TOTAAL	5	5	1	1	0
		Mentor/ Leraar	III			I	
		IB/ LGF-beg.	I	II	I		
		Zorgc./ Teaml.	I	III			
	Kortdurende trajecten: 'Meekijken over de schouder van de leraar' n.a.v. hulpvragen en handelingsverlegenheid.	TOTAAL	6	5	0	1	0
		Mentor/ Leraar	II	I		I	
		IB/ LGF-beg.	II	II			
		Zorgc./ Teaml.	II	II			
	Coachen van leraren / voorbeeldlessen.	TOTAAL	5	4	2	1	0
		Mentor/ Leraar	I	I	I	I	
		IB/ LGF-beg.	I	III			
		Zorgc./ Teaml.	III		I		
	'Handen in de klas'/ co-teaching.	TOTAAL	3	5	3	0	1
		Mentor/ Leraar	I		II		I
		IB/ LGF-beg.	I	III			

	Zorgc./ Teaml.	I	II	I		
Coachen van mentoren.	TOTAAL	5	4	3	0	0
	Mentor/ Leraar	I	I	II		
	IB/ LGF-beg.	II	II			
	Zorgc./ Teaml.	II	I	I		
Advisering aanpassingen in de klas.	TOTAAL	7	4	0	1	0
	Mentor/ Leraar	II	I		I	
	IB/ LGF-beg.	III	I			
	Zorgc./ Teaml.	II	II			
Advisering en ondersteuning bij opstellen handelingsplan op basis van handelingsgericht werken en -diagnostiek.	TOTAAL	5	6	1	0	0
	Mentor/ Leraar	II	I	I		
	IB/ LGF-beg.	II	II			
	Zorgc./ Teaml.	I	III			
Advisering/ondersteuning m.b.t. leer-taakgedrag en huiswerkattitude.	TOTAAL	4	6	0	2	0
	Mentor/ Leraar	I	II		I	
	IB/ LGF-beg.		III			
	Zorgc./ Teaml.	III			I	
Advisering schoolloopbaan / profielkeuze / vervolgopleiding / arbeidstoeleiding.	TOTAAL	4	4	2	2	0
	Mentor/ Leraar	I	I	I	I	
	IB/ LGF-beg.	I	II	I		
	Zorgc./ Teaml.	II	I		I	
Ondersteunen bij oudergesprekken.	TOTAAL	2	7	3	0	0
	Mentor/ Leraar		II	II		
	IB/ LGF-beg.	II	II			
	Zorgc./ Teaml.		III	I		
Intermediair/schakel tussen school en extern betrokkenen (medici, paramedici, maatschappelijk werk, Jeugdzorg, enz.).	TOTAAL	4	7	0	0	1
	Mentor/ Leraar	I	II			I
	IB/ LGF-beg.	II	II			
	Zorgc./ Teaml.	I	III			
GROVE MOTORIEK						
Observatie, advisering en begeleiding bij bewegingsonderwijs.	TOTAAL	6	3	2	0	1
	Mentor/ Leraar	II		I		I
	IB/ LGF-beg.	III	I			

		LGF-beg.					
		Zorgc./ Teaml.	I	II	I		
FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN							
Advisering m.b.t. fijnmotorische vaardigheden (handvaardigheid, tekenen, techniek, e.d.).	TOTAAL	2	8	1	0	1	
	Mentor/ Leraar	I	I	I		I	
	IB/ LGF-beg.	I	III				
	Zorgc./ Teaml.		III				
Advisering m.b.t. schrijven/laptopgebruik.	TOTAAL	5	6	0	0	1	
	Mentor/ Leraar	II	I			I	
	IB/ LGF-beg.	I	III				
	Zorgc./ Teaml.	II	II				
Advisering m.b.t. zelfredzaamheid ADL (Activiteiten van het Dagelijks Leven).	TOTAAL	5	6	0	0	1	
	Mentor/ Leraar	II	I			I	
	IB/ LGF-beg.	I	III				
	Zorgc./ Teaml.	II	II				
SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING							
School video Interactie Begeleiding.	TOTAAL	3	8	0	0	1	
	Mentor/ Leraar	I	II			I	
	IB/ LGF-beg.	I	III				
	Zorgc./ Teaml.	I	III				

TEAM / SCHOOL	ALGEMEEN						
	Informatie/voorlichting/workshop over specifieke ziektebeelden en de consequenties daarvan voor de schoolorganisatie.	TOTAAL	10	2	0	0	0
		Mentor/ Leraar	III	I			
		IB/ LGF-beg.	III	I			
		Zorgc./ Teaml.	III				
	Advisering aanpassingen en voorzieningen in de school en ondersteuning bij de aanvraag.	TOTAAL	9	1	2	0	0
		Mentor/ Leraar	III	I			
		IB/ LGF-beg.	III		I		
		Zorgc./ Teaml.	III		I		
	Uitlenen van specifieke materialen en hulpmiddelen uit depot en orthotheek.	TOTAAL	7	3	2	0	0
		Mentor/ Leraar	II	I	I		

	Leraar					
	IB/ LGF-beg.					
	Zorgc./ Teaml.					
Intervisie zorg: participatie ZAT.	TOTAAL	3	3	4	2	0
	Mentor/ Leraar					
	IB/ LGF-beg.					
	Zorgc./ Teaml.					
Meedenken/ondersteunen bij opstellen zorgprofiel / ondersteuningsprofiel.	TOTAAL	4	5	2	2	0
	Mentor/ Leraar					
	IB/ LGF-beg.					
	Zorgc./ Teaml.					
Coachen van teams.	TOTAAL	2	6	2	2	0
	Mentor/ Leraar					
	IB/ LGF-beg.					
	Zorgc./ Teaml.					
Advisering hoe om te gaan met ziekteverzuim, digitaal onderwijs, vrijstellingen, herkansingsmogelijkheden e.d.	TOTAAL	2	6	1	3	0
	Mentor/ Leraar					
	IB/ LGF-beg.					
	Zorgc./ Teaml.					
Deelnemer aan leerling-besprekingen / leerling- gerichte vergaderingen.	TOTAAL	2	5	2	2	1
	Mentor/ Leraar					
	IB/ LGF-beg.					
	Zorgc./ Teaml.					
Vraagbaak bij acute problemen: telefonisch, e- mail, spreekuur op school.	TOTAAL	6	4	0	2	0
	Mentor/ Leraar					
	IB/ LGF-beg.					
	Zorgc./ Teaml.					
Participeren ouderavond: informatie/lezing.	TOTAAL	2	4	4	1	1
	Mentor/ Leraar					
	IB/ LGF-beg.					
	Zorgc./ Teaml.					
GROVE MOTORIEK						
Teamvoorlichting/scholing/workshops (op maat).	TOTAAL	3	5	2	1	1
	Mentor/					

		Leraar					
		IB/ LGF-beg.	I	II		I	
		Zorgc./ Teaml.	II	II			
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN						
	Teamvoorlichting/scholing/workshops (op maat).	TOTAAL	3	6	1	1	1
		Mentor/ Leraar		II	I		I
		IB/ LGF-beg.	I	II		I	
		Zorgc./ Teaml.	II	II			
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING						
	Teamvoorlichting/scholing/workshops/methodes/ methodieken (op maat).	TOTAAL	2	8	0	2	0
		Mentor/ Leraar		III		I	
		IB/ LGF-beg.	I	II		I	
		Zorgc./ Teaml.	I	III			

SWV							
	Netwerkfunctie	TOTAAL	2	7	2	0	0
		Mentor/ Leraar	I	II	I		
		IB/ LGF-beg.		III			
		Zorgc./ Teaml.	I	II	I		
	Deelnemer aan adviescommissie: mee beoordelen of extra zorg en geld nodig is.	TOTAAL	4	5	2	0	0
		Mentor/ Leraar	I	II	I		
		IB/ LGF-beg.	I	II			
		Zorgc./ Teaml.	II	I	I		
	Deelnemer multidisciplinair zorgteam: meekijken welke zorg leerlingen nodig hebben.	TOTAAL	5	4	1	0	1
		Mentor/ Leraar	II	I			I
		IB/ LGF-beg.	I	II			
		Zorgc./ Teaml.	II	I	I		

CLUSTER OVER STIJGEND							
	Autismesteunpunt	TOTAAL	6	2	2	0	1
		Mentor/ Leraar	III				I
		IB/ LGF-beg.	I	I	I		
		Zorgc./ Teaml.	II	I	I		

Ruimte voor opmerkingen, adviezen en tips:

Vier leraren/mentoren:

- Geen opmerkingen

LGF-begeleider:

- Ambulante begeleiding blijft essentieel binnen elke vorm van onderwijs, om zo een passende en goed werkende werk/leersfeer voor de leerling te ontwikkelen binnen regulier onderwijs. Huidige docenten beschikken uiteraard over vakkennis maar specifieke problematieken zoals gedragsproblemen en motorische problemen is voor hen vaak geheel nieuw en onbekend en dan is en blijft goede begeleiding geboden!

LGF-begeleider:

- Als coach weet ik hoe belangrijk de ambulante begeleiding is. Als docent weet je niet altijd wat er speelt. Tip: aan het begin van het schooljaar voorlichting aan vakdocenten.

IB :

- School video interactie begeleiding!!
- Vraagbaak bij acute problemen: e-mail ja; spreekuur op school nee.
- Ik zie Julie vooral als adviseurs voor IB'ers. Wij zouden dan weer de schakel zijn met docenten/mentoren/teams enz.

IB:

- Geen opmerkingen

LGF-coördinator:

- Bij het autisimesteunpunt heb ik 'ik weet niet' ingevuld omdat we daar AB'ers vanuit REC 4 voor hebben.
- De toekomst ligt denk ik vooral op het adviseren van de docent hoe hij in de klas vooruit kan met de specifieke leerling

Zorgcoördinator Yvonne:

- Bij veel adviesmogelijkheden is het afhankelijk van de specialist, ervaring en kunde van de persoon of het goed bruikbaar is.

Zorgcoördinator Lisa:

- Geen opmerkingen

Teamleider:

- Individuele ondersteuning fijne motoriek en schrijven: of instantie, ergo enz.
- Observatie , advisering en begeleiding bij bewegingsonderwijs: i.o.m. instanties.

BIJLAGE 8: EINDONTWERP DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD PO EN VO

Bovenkant formulier

NIVEAU	DIENSTEN- EN ONDERSTEUNINGSAANBOD Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs			
	Dienst Ambulante Begeleiding voor leerlingen met lichamelijke/motorische beperkingen			
		PO	VO	
LEERLING / OUDERS	ALGEMEEN			
	1	Procesbegeleiding: zoeken naar een geschikte school (regulier of speciaal), therapie/training.	*	*
	2	Totaalobservatie.	*	*
	3	Ouders ondersteunen bij aanvragen van specifieke middelen, regelingen en voorzieningen.	*	*
	4	Aanvullend specifiek onderzoek (fysio/ergo/orthopedagoog/neuropsycholoog).	*	*
	5	Voorlichting klasgenoten / begeleiding bij spreekbeurten (over ziektebeeld).	*	*
	6	Oplossingsgerichte coachingsgesprekken met leerlingen.	*	*
	7	Advisering overstap PO-VO.	*	
	8	Advisering schoolloopbaan / profielkeuze / vervolgopleiding / arbeidstoeleiding.		*
	9	Stagebegeleiding.		*
	10	Logopedische screening / gespecialiseerde logopedie.	*	*
	GROVE MOTORIEK			
	11	Screening grove motoriek.	*	*
	12	Individuele ondersteuning bij grove motoriek: gymnastiek, buiten spelen, veiligheid.	*	*
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN			
	13	Schrijfscreening individueel.	*	*
	14	Individuele ondersteuning bij fijne motoriek, (motorische) remedial teaching / preteaching.	*	*
	15	Individuele ondersteuning bij schrijven: proces, uitvoering, pengreep, alternatieve materialen (bijv. laptop) en methodes.	*	*
	16	Screening fijnmotorische kleutervaardigheden individueel.	*	
	17	Individuele ondersteuning bij zelfredzaamheid/ADL (Activiteiten van het Dagelijks Leven).	*	*
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING			
	18	Leren omgaan met: jezelf en anderen (handicapbeleving en -	*	*

		acceptatie), faalangst. Training sociale vaardigheden, weerbaarheidstraining, psycho-fysieke training, psycho-educatie.		
LERAAR	ALGEMEEN			
	19	Informatie/voorlichting ziektebeeld en de consequenties daarvan voor het onderwijs	*	*
	20	Advisering aanpassingen in de klas.	*	*
	21	Collegiale consultatie: AB, fysio, ergo, logo, SOVA-trainer.	*	*
	22	Kortdurende trajecten: 'Meekijken over de schouder van de leraar' n.a.v. hulpvragen en handelingsverlegenheid.	*	*
	23	Advisering en ondersteuning bij opstellen groepsplan/handelingsplan/ontwikkelingsperspectief/individuele leerlijnen op basis van handelingsgericht werken en -diagnostiek.	*	*
	24	'Verlengstuk' van de IB'er: planmatig en cyclisch, dieper ingaan op problemen vanuit expertise.	*	
	25	Intermediair/schakel tussen school en extern betrokkenen (medici, paramedici, maatschappelijk werk, Jeugdzorg, enz.).	*	*
	26	Kortdurende trajecten: 'Meekijken over de schouder van de IB'er' n.a.v. zorg om de leerling, hulpvragen en handelingsverlegenheid.	*	
	27	Advisering overstap PO-VO.	*	
	28	Advisering schoolloopbaan / profielkeuze / vervolgopleiding / arbeidstoeleiding.		*
	29	Advisering/ondersteuning m.b.t. leer-taakgedrag en huiswerkattitude.	*	*
	30	Coachen van leraren en mentoren / voorbeeldlessen.	*	*
	31	Ondersteunen bij oudergesprekken.	*	*
	32	'Handen in de klas' / co-teaching.	*	*
	GROVE MOTORIEK			
	33	Observatie, advisering en begeleiding bij bewegingsonderwijs.	*	*
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN			
	34	Observatie, advisering en begeleiding bij schrijfonderwijs.	*	
	35	Advisering m.b.t. zelfredzaamheid / ADL (Activiteiten van het Dagelijks Leven).	*	*
	36	Schrijfscreening en advisering schrijven (groep).	*	
	37	Advisering m.b.t. schrijven / laptopgebruik		*
	38	Advisering m.b.t. fijnmotorische vaardigheden (handvaardigheid, tekenen, techniek, e.d.)		*
	39	Screening fijnmotorische kleutervaardigheden en advisering (groep).	*	
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING			
	40	School Video Interactie Begeleiding	*	*
TEAM / SCHOOL	ALGEMEEN			
	41	Productenaanbod: motoriekkoffer, gymtas met ontwikkelingsmaterialen, touwschotels, schrijftussendoortjes, speciale schrijfmaterialen en gebruiksmaterialen (schriften, linialen, enz.).	*	

	42	Informatie/voorlichting/workshop over specifieke ziektebeelden en de consequenties daarvan voor de schoolorganisatie.	*	*
	43	Vraagbaak bij acute problemen: telefonisch, e-mail, spreekuur op de school.	*	*
	44	Uitleenfunctie specifieke materialen en hulpmiddelen: uit depot en orthotheek.	*	*
	45	Advisering aanpassingen en voorzieningen in de school en ondersteuning bij de aanvraag.	*	*
	46	Meedenken/ondersteunen bij opstellen zorgprofiel / ondersteuningsprofiel.	*	*
	47	Intervisie zorg: participatie zorgteam / ZAT	*	*
	48	Participeren ouderavond: informatie/lezing.	*	*
	49	Coachen van teams.	*	*
	50	Advisering hoe om te gaan met ziekteverzuim: instructies, digitaal onderwijs / vrijstellingen / herkansingsmogelijkheden, enz.	*	*
	51	Deelnemer aan leerlingbesprekingen / leerlinggerichte vergaderingen	*	*
	GROVE MOTORIEK			
	52	Teamvoorlichting/scholing/workshops (op maat).	*	*
	53	Teamvoorlichting/advisering methodes, methodieken en leerlingvolgsysteem.	*	
	FIJNE MOTORIEK/SCHRIJVEN			
	54	Teamvoorlichting/scholing/workshops (op maat).	*	*
	55	Teamvoorlichting/advisering methodes, methodieken en leerlingvolgsysteem.	*	
	SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING			
	56	Teamvoorlichting/scholing/workshops/ methodes/methodieken (op maat).	*	*
SWV	57	Vraagbaakfunctie: telefonisch, e-mail, spreekuur.	*	
	58	Deelnemer multidisciplinair zorgteam: meekijken welke zorg leerlingen nodig hebben		*
	59	Deelname aan de "onderwijszorgtafel": medebepaler van zorgarrangementen (motoriek).	*	
	60	Deelnemer aan adviescommissie: mee beoordelen of extra zorg en geld nodig is.		*
	61	Deelname aan overleggen met externe instanties (GGD, schoolmaatschappelijk werk, enz.).	*	
	62	Deelname aan een expertisecommissie (motoriek).	*	
	63	Netwerkfunctie		*
	64	Deelname aan IB-netwerken.	*	
CLUSTER- OVERSTIJGEND	65	Advisering bij het zoeken naar een passende onderwijsplek voor leerlingen.	*	
	66	Advisering bij het zoeken naar geschikte hulpverleningsinstanties voor leerlingen.	*	
	67	Autisme-steunpunt.	*	*

Onderkant formulier